

ROK 1968 A NÁSLEDNÁ NORMALIZACE V ČESKOSLOVENSKÉM URANOVÉM PRŮMYSLU

VE SVĚTLE MATERIÁLŮ STÁTNÍ BEZPEČNOSTI

► František Bártík

Autorova poznámka úvodem

Rok 1968 zasáhl do dějin naší republiky nesmazatelným písmem. Události tohoto roku a následné normalizace se podepsaly i do ekonomické oblasti našeho hospodářství – Československý uranový průmysl (ČSUP) nevyjímaje. Níže předkládaná studie byla až na zcela nepatrné výjimky zpracována z materiálů Státní bezpečnosti (StB), které jsou v ní interpretovány. Záměr, že jde o „pohled jen z jedné strany“, pramení z toho, že autor cíleně nechce konfrontovat prameny (svazky StB) s výpověďmi účastníků daných událostí, popř. s jinými písemnostmi.

Cílem studie je tedy zachytit rok 1968 a následné události tak, jak je ve svých materiálech zachytila právě StB.

Text je rozčleněn na několik částí. Úvodní se snaží přiblížit námi sledovanou problematiku z pohledu obecné periodizace těžby uranu na našem území (proč se těžil, za jakých podmínek, za jakou cenu apod.). V této části je čerpáno zejména z dokumentačního spisu ÚDV-225/VvK-95. Stěžejní část textu pojednává o událostech roku 1968 v ČSUP a následné normalizaci, tak jak byly zaznamenány StB v námi sledovaných oblastech těžby uranové rudy. Kromě příbramské oblasti, ve které sídlilo Generální ředitelství ČSUP, se studie zabývá situací v n. p. Zadní Chodov a n. p. Dolní Rožínka. Tento úsek textu čerpá čistě z materiálů StB. Konkrétně jde o objektový svazek reg. č. 2845 vedený na celý ČSUP, a dále pak o objektový svazek reg. č. 18729 vedený na Generální ředitelství ČSUP. V roce 1976 byl tento svazek přeregistrován na reg. č. 11529. Použit byl i osobní svazek reg. č. 715464 respektive vyšetřovací svazek V-11229 MV, vedený na osobu Ing. Karel Boček. Svazky se v srpnu 2008 nacházely v Archivu bezpečnostních složek (ABS) – dříve Archiv ministerstva vnitra (AMV). Celá tato hlavní část studie vychází pouze z materiálů StB, proto je třeba zdůraznit, že z dnešního pohledu jde samozřejmě

o jednostranné, tendenční podání událostí. Nicméně, tento „pohled z druhé strany“ velmi dobře vypovídá o dané době a jednotlivých lidských charakterech.

Nejen přebrané citace, ale i text studie vycházející z výše uvedených materiálů, přebírají „estbáckou“ terminologii, která významně dokresluje dobovou atmosféru. Cílem celé studie bylo zachycení sledovaných událostí „estbáckýma“ očima.

Bohužel, přes veškerou snahu autora, podnikového archivu DIAMO, SUL a ABS, nepodařilo se všechna jména a registrační čísla procházející výše uvedenými svazky ztožnit, z čehož plyne, že v rejstříku nejsou vždy úplné údaje, které by měl obsahovat.

Úvod

Po svržení bomb na Hirošimu a na Nagasaki v srpnu 1945 se Sovětský svaz cítil ohrožen v pozici vítěze války, neboť nevlastní „absolutní zbraň“. Výrobě atomové zbraně podřídil SSSR veškeré úsilí (koncem roku 1948 disponoval Sovětský svaz 1000 tunami uranu, což bylo v této době odpovídající množství pro výrobu atomové zbraně; první sovětská atomová bomba vybuchla u Semipalatinska 29. srpna 1949. „Absolutní zbraň“ v amerických rukou donutila Stalina, aby přehodnotil nejen zahraniční, ale i vnitřní politiku. Ze strany SSSR byla vyvíjena maximální snaha dostihnout vojensky USA a po té je i předstihnout. Stalin v prvé fázi závodu ve zbrojení neměl žádný jiný zdroj uranu, nežli československý jáchymovský uran, což velmi podstatně ovlivnilo sovětský atomový projekt. V Jáchymově se nacházelo jediné otevřené uranové ložisko v utvářející se sféře sovětského mocenského vlivu. V přehodnocení sovětské politiky si i Československo našlo své místo.

Po roce 1945 vzniká na území republiky odvětví uranového průmyslu. Dne 23. listopadu 1945 byla podepsána „Dohoda mezi vládou Svazu Sovětských Socialistických republik a vládou Československé republiky o rozšíření těžby rud a koncentrátů v Československu, obsahujících radium a jiné radioaktivní prvky, jakož i o jejich dodávkách do Svazu Sovětských Socialistických Republik“. Tuto dohodu podepsal ministr zahraničního obchodu (národní socialista) Hubert Ripka a za SSSR náměstek ministra zahraničního obchodu Ivan Bakulin. Hodnocení této dohody je dosti problematické a ještě dnes nejednou záměrně zkreslované. O komplikovanosti hodnocení svědčí dvě níže uvedené citace: „Byla to smlouva pro ČSR tak výhodná, že by se v dějinách mezistátních dohod sotva našla obdobná.“¹

Co to prakticky znamenalo? Do roku 1959 tedy SSSR hradil veškeré náklady na produkci našeho uranu, a to včetně investičních nákladů, nákladů na občanskou vybavenost, byty, závodní stravování a další nevýrobní náklady. A geologický průzkum v Československu ze sta procent plně hradil do roku 1960 (z padesáti procent do roku 1980). K tomu Československo ještě dostávalo nejprve patnáct, později deset procent zisku.

1 Kol.: *30 let československého uranového průmyslu*. Úvodní slovo Arnošta Schindlera vládního zmocněnce pro ČSÚP, Praha 1975, s.1.

Sovětský svaz nám na patnáct let poskytl bezúročnou půjčku, kterou jsme spláceli uranovou rudou. Otázkou zůstává určení ceny rudy. Další názor na podepsanou smlouvu: „[...] udělala z ČSR banánovou republiku, protože po celou dobu, až do roku 1990, se v podstatě za nevýhodných podmínek odvážel – neřeknu prodával – odvážel veškerý uran do SSSR.“² Fakticky smlouva pro odvětví uranového průmyslu znamenala: Již před únorem 1948 bylo znárodněno jakékoliv podnikání v tomto odvětví; Československo se dobrovolně vzdalo možnosti volně disponovat s částí svého nerostného bohatství ve prospěch SSSR; dohoda se týkala i nalezišť do této doby neobjevených.³

Historii těžby, respektive produkci uranové rudy, můžeme rozčlenit na určité časové úseky:⁴

V letech 1945–1951 byla uranová ruda produkována bez ohledu na cenu a lidské síly – za každou cenu. Z pohledu potřeby uranu pro výrobu sovětské atomové bomby se jedná o zcela pochopitelnou věc. V této době byly sovětskou stranou hrazeny veškeré náklady na těžbu, včetně mimovýrobních nákladů (výstavba zázemí pracovníků Jáchymovských dolů n. p. (JD), infrastruktura, platy...). Mimo toho mělo Československo ještě od roku 1949 garantován zisk osmnácti, později patnácti procent. V roce 1949 činily náklady na těžbu jednoho kilogramu uranu 1993,- Kčs. Na druhou stranu je pravda, že do roku 1949 platil SSSR za uran, kdy chtěl a kolik chtěl. K 16. září 1946 bylo zapláceno 5 milionů Kčs a ze SSSR dodáno zařízení za 2,5 milionu Kčs. Podnik JD pracoval na úvěr. Dá se ale s jistotou tvrdit, že v tomto období šlo o nejvýhodnější vývoz uranu do SSSR. V této době tam bylo vyvezeno pouhé jedno procento uranu, z celkového množství, které odešlo tímto směrem do roku 1991.

V rozmezí let 1952–1959 platil SSSR pouze náklady na těžbu, a zisk byl snížen na deset procent. Na konci tohoto období nabídka uranové rudy převyšovala poptávku. SSSR měl již dostatečnou zásobu uranu a jeho zájem o další těžbu opadal. Náklady na těžbu jednoho kilogramu uranu v roce 1952 činily 855,- Kčs, v roce 1958 jen 326,- Kčs. V tomto časovém úseku nastala situace, kdy SSSR platil za uranovou rudu podstatně vyšší cenu, než bylo ve světě obvyklé. V roce 1953 se cena uranové rudy ve světě pohybovala mezi 5–10 dolary za kilogram (36–72 Kčs nové měny), a cena koncentrátu mezi 20–30 dolary (144–216 Kčs). Sovětský svaz ale za kilogram rudy platil 710,40,- Kčs a za koncentrát dokonce 2296,70,- Kčs. V roce 1958 platil SSSR za rudu i koncentrát dvakrát vyšší cenu, než bylo ve světě obvyklé. Proto bylo ze strany SSSR nutné učinit opatření, aby byl tento nevýhodný obchod změněn. Proto se v dalším období setkáváme s tzv. pevnými cenami pro danou pětiletku.⁵

V letech 1959–1967 již platil SSSR za náš uran pevnou cenu 135,- Kčs za kilogram. Tato cena byla určena na pět let dopředu, záleželo čistě na efektivitě těžby, zda bude vývoz do SSSR ziskový nebo ztrátový.

2 „Uran v českých dějinách“, expozice. Hornické muzeum Příbram, Pobočka Památník Vojna,

3 ÚDV-225/VvK-95. TOMEK, Prokop: *Československý uran 1945–1989*. ÚDV, Praha 1999, s. 41.

4 Níže uvedená část vychází z podkladů spisu ÚDV-225/VvK-95.

5 JANČÍK, Drahomír: *Vývoz československého uranu do Sovětského svazu v letech 1946–1959*. Acta Oeconomica Pragensia, roč. 15, č. 7, Praha 2007, s. 203–207.

V letech 1961–1965 byla těžba ztrátová a 3 miliardy Kčs byly hrazeny ze státního rozpočtu. V roce 1960 bylo dosaženo nejvyšší těžby; do SSSR se celkem vyvezlo 3037 tun uranu. V období 1967–1989 převyšovala výrobní cena daleko cenu, za kterou by byl SSSR ochoten uran nakupovat. Těžba byla dotována ze státního rozpočtu. V roce 1979 činila dotace na kilogram uranu 932,- Kčs + náklady na geologický průzkum + náklady na bytovou výstavbu + náklady na infrastrukturu, atd. Státní dotace za období 1965–1989 činily celkem 38,5 miliardy Kčs (jen za rok 1989 1,705 miliardy Kčs). V souvislosti se ztrátovostí vývozu uranu do SSSR je však v rámci objektivit třeba zmínit, že ze Sovětského svazu do Československa putovaly vybrané komodity pod světovou cenou (např. ropa).

Co se ekonomické rentability těžby uranové rudy týká, je třeba zmínit stále se objevující spekulace typu: *„Zájem o československou uranovou rudu projevily po válce i Spojené státy a nabízely za něj náhradu rovnající se mnohonásobku československého státního rozpočtu. Teoreticky by obyvatelé tehdejší Československé republiky nemuseli po několik let platit žádné daně. Rovněž kompletní náklady na celkovou exploataci tohoto tehdy vzácného a nebezpečného kovu nabízely USA hradit v plné výši. [...]“*⁶

V tomto případě jde však spíše o zbožné přání. Spojené státy totiž nakupovaly po konci války kilogram uranové rudy za 5–10 dolarů a za 20–30 dolarů kilogram koncentrátu; tyto ceny se více méně držely až do začátku sedmdesátých let 20. století. V této době neexistovaly žádné světové ceny, které by alespoň orientačně určovaly cenu uranu. Byla pouze zcela jasně vymezená pravidla, za kterých USA, respektive SSSR, nakupovaly uranovou rudu. Tato pravidla byla obsažena ve „Smlouvě“ respektive „Dohodě“. Výše uvedená „Dohoda“ mezi Sovětským svazem a Československem se velmi podobala britsko-americké smlouvě s Kongem (uhrazení nákladů na těžbu + zisk). Není logického zdůvodnění, které by vysvětlovalo, proč by hypoteticky USA platily mnohem vyšší částky za československý (jáchymovský) uran, který nebyl, a to si přiznejme, nejkvalitnější. Připusťme, že by USA kupovaly náš uran z důvodu, aby se nedostal do rukou SSSR, ale co ostatní naleziště ve „východním bloku“? A tak by se dalo pokračovat... Zbohatnout na produkci uranové rudy v námi sledované době se nedalo. Bezpochyby nejlepším řeším by bylo ponechat toto nerostné bohatství dalším generacím.

Situace v ČSÚP před okupací 1968

/ve světle materiálů StB/

Vzhledem ke stavu, kdy Československo bylo „Dohodou“ zavázáno vyvázet uranovou rudu do SSSR, který neplatil ani výrobní náklady, bylo téměř jisté, že v „polednovém uvolnění“ roku 1968 byly činěny tlaky na změnu uranové politiky:

„Ze strany mladých progresivních a politicky angažovaných techniků byl vytvářen tlak na výměnu a odstranění bývalého gen. ředitele ing. Houdka. Až do roku 1968 mu

⁶ <http://www.gymostrov.cz/Projekty/Uran/UranCZ.html>. Odkaz platný k 17. 4. 2008.

z řad těchto osob nebylo nikdy vytykáno, že by byl nedostatečně způsobilý pro tuto funkci, ale okamžitě po lednovém období vznikaly kolem jeho osoby pověsti, že se jedná o protekční osobu, dosazenou ÚV KSČ. Do případu jeho odstranění se hlavně zainteresoval pracovník Ústředního odboru hornictví s. Bloch, který uměle vytvářel nálady kolem osoby Houdka, jako že Houdek vždy spoléhal na své politické postavení v ÚV, že se neustále stýkal a vyhledával styky s oddanými stoupenci bývalého prezidenta Novotného. Byl označen jako konzervativce, což se hodilo v tu dobu k odstraňování rozhodujících osob. Toto mělo za následek, že jeho bývalí spolupracovníci, jako technický ředitel ing. Boček Karel,⁷ výrobní ředitel ing. Kolek Miroslav, ekonomický ředitel ing. Svoboda Jaroslav, prosadili svým vlivem ve stranických a odborových složkách odstranění s. Houdka z funkce. Dočasným vedením funkce byl okamžitě jmenován ministrem hornictví ing. Boček Karel a později do této funkce ustanoven [3. září 1968 – pozn. aut.]. Svým vlivem vytvářeli nadále nátlakovou politiku i před okresní konferencí, kdy do funkce člena ÚV byl zvolen ing. Svoboda, ekonomický ředitel GR. Toto nové vedení po celou dobu roku 1968, až do jejich odvolání z uvedených funkcí, ovlivňovalo politickou situaci na všech národních podnicích uranového průmyslu na jednotlivých odštěpných závodech, což vyvrcholilo v srpnových dnech 1968.⁸

Již začátkem roku 1968 začalo vedení ČSUP v čele s ing. Bočkem vážně uvažovat o koncepci s vlastními podnikatelskými zájmy, konkrétně mělo jít ve spolupráci s plzeňskou Škodovkou o dodávání „atomových elektráren vlastní výroby“ a palivových článků, které by se vyráběly v Mníšku pod Brdy, do kapitalistické ciziny a rozvojových zemí. Za tímto účelem se uvažovalo o vytvoření společnosti BOHEMIA-NUCLEAR. Na probíhajících jednáních bylo diskutováno o dosavadní smlouvě se Sovětským svazem. Bylo dohodnuto, že se nebude vypovídat, ale po ukončení její platnosti 1968–1969 se nebude ani obnovovat. Tím by bylo docíleno stavu, že by se uranová ruda mohla vyvážet i do jiných států. Zjednodušeně řečeno – z vojensko-strategické suroviny mělo vzniknout volně směnitelné zboží. Výše uvedené záměry byly shrnuty do tzv. „Vertikálního programu“.⁹ V souvislosti s plánovanou ziskovostí uranového průmyslu mělo být založeno sdružení ATOMENERGO, jehož hlavní náplní měla být realizace „Vertikálního programu“ (výroba palivových článků, zirkonia a pod.) Vedení ČSUP zaslalo tehdejším stranickým špičkám (Dubček, Černík, Šik) dopis,

7 ABS, objektový sv. reg. č. 11529 – Zpráva o rozvoji jaderné energetiky a „Vertikálním programu“ v ČSSR, s. 2. „Počínaje rokem 1966 se vyskytují v práci ing. Karla Bočka, a to jak v jednání, tak i v politickém přístupu k řešení problémů, nesprávné názory, na které je upozorňován i pracovníky ÚV KSČ. K těmto nesprávným názorům přistupují i takové skutečnosti jako je unáhlenost, tvrdší setrvalost na vlastní koncepci, nereálné názory na další perspektivu uranového průmyslu a shlednutí se ve „Vertikálním programu“ ČSUP, jeho vydávání vlastních přání za skutečnost, zkrselné názory na postavení uranu ve světovém obchodě a politice, což ve svém důsledku jej vedlo k přechodu na pozici pravice revizionistické antisovětské skupiny, která pod rouškou nápravy chyb usilovala o revizi generální linie strany a rozvracení našeho spojenectví se Sovětským svazem.“

8 Tamtéž. Rozbor celkové operativní situace v uranovém průmyslu ze dne 9. 3. 1970, s. 3.

9 Tamtéž. Zhodnocení operativní situace na úseku uranového průmyslu a dosavadní přehled o výrobní kooperaci ČSUP s KS, rozvojovými zeměmi a SSSR, s. 1–2.

v němž vysvětluje své názory na uranovou problematiku a navrhuje např. konzervaci některých dolů pro pozdější potřebu. Dále upozorňuje na fakt, že Československo těží uran v podstatě kvůli splnění dodávek do SSSR, přičemž SSSR není ochoten zaplatit ani výrobní náklady.

Stupňováním politické situace ve státě se začaly čím dál tím častěji objevovat názory o nesprávnosti vývozu československého uranu do Sovětského svazu, a o přeorientování se na západní státy. Stalo se tak v době, kdy bylo třeba zaujmout rozhodnutí ve výstavbě jaderných elektráren. Stále se však naráželo na neustálé utajování uranového průmyslu. Ředitel závodu Jaderných elektráren OP ŠKODA ing. Josef Hauer¹⁰ v diskuzi na konferenci KV KSC konané 5. července 1968 řekl, že k rozhodnutí o další výstavbě jaderných elektráren je nutno znát:

*„V první řadě znalosti a podklady o palivu jaderných elektráren, o uranu. Říká se, že je ho u nás dost. Kolik, vědět nesmíme. Za kolik se těží, vědět nesmíme. Je proto pochopitelné, že je těžko dělat jakékoliv perspektivní úvahy a rozhodování, když základní předpoklady neznáme. Domníváme se, že uran již dnes není strategickou surovinou, ale surovinou energetickou, a proto jakékoliv utajování je zbytečné.“*¹¹ Takovýto ohlas nebyl ojedinělý, podobně reagovali i další zaměstnanci závodu Jaderných elektráren, jako např. Ing. Karel Novotný¹² nebo Ing. Petr Jankovec¹³.

Ve dnech 27.–31. května 1968 se konalo v Gottwaldově Mezinárodní sympozium, pořádané Mezinárodní atomovou komisí ve Vídni. Za závod Jaderných elektráren se tohoto jednání zúčastnil ing. Ivan Hůlka¹⁴. Ve svém diskuzním příspěvku na téma „Ekonomika jaderných elektráren“ dokladoval u těžkovodního programu výstavby jaderných elektráren vyšší spotřebu uranu a u lehkovodního programu, že bude provoz o deset procent levnější. V té době se jednalo o tom, jaký program pro československé jaderné elektrárny přijmout: těžkovodní program v úzké spolupráci se Sovětským svazem, nebo lehkovodní v úzké spolupráci s kapitalistickými státy.

„K zajištění výstavby jaderných elektráren v ČSSR by se musela dovážet pro těžkovodní program ‚těžká voda‘, pro lehkovodní program obohacené palivové články z přírodního uranu. Tento dovoz do ČSSR chtěl ing. Hůlka kompenzovat vývozem našeho uranu.“

10 ABS, objektový sv. reg. č. 2845 – Uranové doly, Zpráva o situaci na úseku uranového průmyslu ze dne 3. 3. 1975, s. 4. „Bývalý ředitel závodu Jaderných elektráren, bývalý člen ÚV KSC, zvolený na tzv. XIV. sjezdu KSC. Za politickou činnost v letech 1968–1969 odvolán z funkce ředitele závodu, vyloučen z KSC. V současné době pracuje jako technický pracovník v OP ŠKODA, závod Obráběcí stroje. Aktivně rozpracováván v akci BOHEMIA na S-StB Plzeň, III. odbor, 1. oddělení.“

11 Tamtéž, s. 1.

12 Tamtéž, s. 4. „Bývalý člen předsednictva KV KSC v letech 1968–1969, později předseda CZ KSC na závodě Jaderných elektráren. Na závodě pracoval jako technický pracovník. V letech 1970–1971 byl jmenován do funkce ředitele výstavby první jaderné elektrárny A-1.“

13 Tamtéž, s. 4. „Hlavní iniciátor všech protistranických a protisovětských akcí na závodě Jaderných elektráren. Byl vyloučen z KSC, propuštěn ze závodu. Aktivně rozpracováván v akci ČERNÝ PETR na S-StB Plzeň, II. odbor.“

14 Tamtéž, s. 5. „Samostatný výzkumný pracovník v závodě Jaderných elektráren. Za politické postoje v letech 1968–1969 mu bylo zrušeno členství v KSC.“

*Neřekl však konkrétně, kam vyvážet náš uran.*¹⁵ (Ještě v průběhu symposia přišel za Ing. Hůlkou delegát z NSR s tím, komu má zaslat poptávku na dodávku našeho uranu do NSR.¹⁶)

V období 1968–1969 panoval na závodě Jaderných elektráren názor, že se s naším uranem nehospodáří dobře. Údajně by bylo namísto vývozu uranu do SSSR výhodnější tento u nás zpracovávat až do palivových článků pro jaderné elektrárny. Za tyto články, které by se vyvážely do kapitalistické ciziny, by se tam nakupovaly technické novinky pro jaderné elektrárny v ČSSR. V této souvislosti byla na závodě Jaderných elektráren vypracována rezoluce, ve které se poukazovalo na nové možnosti obchodu s naším uranem a na nevýhodnost obchodu se SSSR. Rezoluce byla podepsána ing. Štachou¹⁷ a Němcem¹⁸, jako funkcionáři KSČ na závodě, a odeslána Dubčekovi (první tajemník ÚV KSČ), Černíkovi (předseda vlády) a Smrkovskému (předseda Národního shromáždění).¹⁹ Při jednáních o situaci, jak dále s naším uranem nakládat, byl zastáván názor na konzervaci vlastních zásob uranu. Panoval názor, že není správné pokračovat v intenzivní těžbě uranu, ale že by bylo potřeba omezit nebo zastavit těžbu a ponechat zásoby ve zbývajících ložiscích na pozdější dobu. Tento názor nejvíce prosazovali prof. Šimáně, akademik Běhounek, ing. Hauer...²⁰ Na sympoziu v Gottwaldově bylo jednáno se zástupci kapitalistických společností.

*„Na základě těchto kontaktů došlo k několika velmi podrobným poptávkám KS firem na prodej uranu v konkrétních ročních dodávkách až do roku 1980.“*²¹

V srpnu 1968 se v Praze konal Mezinárodní geologický kongres. Zahájen byl dnem 19. a ukončen měl být 28. srpna. Šlo o velmi významnou akci, které se zúčastnilo cca 2900 odborníků z ciziny. Na těchto akcích se přímo jednalo o vývozu uranu na Západ. Ještě v roce 1970 existovalo přibližně sedmdesát případů uzavřených smluv se Západem na dodávky různých měřicích zařízení, přístrojů a jiných kontraktů, které ovšem z důvodu případného poškození československých zájmů nešlo vypovědět. Nicméně nové (normalizační) vedení ČSÚP tyto smlouvy cíleně omezovalo. Pražský geologický

15 ABS, objektový sv. reg. č. 2845 – Uranové doly, Zpráva o situaci na úseku uranového průmyslu ze dne 3. 3. 1975, s. 2.

16 Tamtéž.

17 Tamtéž, s. 5. „Člen KSČ, technický pracovník na závodě Jaderných elektráren v současné době je s ním uvažováno jmenování do vyšší funkce mimo závod.“

18 Tamtéž, s. 5. „Technický pracovník na závodě Jaderných elektráren, člen KSČ, velitel jednotky LM. Tuto funkci zastával v době 1968–1969 a v době, kdy podepsal rezoluci.“

19 Tamtéž, s. 3. Ing. Milan Hanus, pracovník závodu Jaderných elektráren, uvedl výše napsané při vytěžování na StB dne 10. 8. 1971.

„V letech 1968–1969 pracoval na závodě Jaderných elektráren ve funkci vedoucího dodavatelského úseku a byl zástupcem ředitele závodu. Za politické postoje v letech 1968–1969 byl odvolán z funkce, přeřazen do funkce nižší a vyloučen z KSČ. V současné době nadále pracuje na závodě a je zařazen jako pracovník říditelství výstavby ŠKODA na jaderné elektrárně V-1 v Bohunicích.“ Tamtéž, s. 5.

20 Tamtéž, s. 4.

21 ABS, objektový sv. reg. č. 11529 – Rozbor celkové operativní situace v uranovém průmyslu ze dne 9. 3. 1970, s. 7.

kongres byl pod vlivem srpnových událostí předčasně 23. srpna ukončen. Snaze o orientaci uranového průmyslu na Západ učinila rázný konec okupace spojeneckých armád.

Odštěpný závod uranových dolů Příbram a Generální ředitelství ČSÚP

/ve světle materiálů StB/

Ve středu 21. srpna 1968 navečer dorazila do Příbrami první okupační jednotka o síle tří obrněných transportérů, šesti těžkých tanků a doprovodných terénních vozidel. Po půlnoci 23. srpna 1968 dorazily dva motostřelecké pluky s tanky, obrněnými transportéry a dělostřelectvem. Na Příbramsko směřovaly jednotky 6. tankové armády generála Kožanova v síle tří tankových divízií.²²

„První sovětské okupační tanky se objevily v ulicích města navečer 21. 8. 1968. Tanky projížděly kolem strnule mlčících lidí na chodnících. Vojenská vozidla zaujala postavení na prostranství poblíž Uhelných skladů. Záhy po příjezdu prvních čtyř velkých tanků

Sovětská vojenská technika v srpnu 1968 na náměstí Pionýrů (dnes T. G. Masaryka) v Příbrami.

22 ÚDV-643/2000. ČSÚP v roce 1968 a následné normalizaci. Dále pak VELFL: Josef: *Ke dvěma vojenským okupacím Československa v průběhu 20. století na pozadí příbramských událostí. Podbrdsko (XV)*, Příbram 2008, s. 164.

a tři obrněnců, přijely k nim další dva velké tanky. Několik set lidí obklopilo vojenská vozidla a začalo diskutovat se sovětskými důstojníky o tom, proč k nám přijeli jako okupanti. Točili bezradně hlavami. Mladí vojáci mlčeli. Když zástupy lidí rostly, odjel velitel okupační jednotky spolu s dalšími důstojníky na velitelství VB a potom na OV KSČ, kde po určitou dobu jednali o vzniklé situaci. Velitel okupační jednotky chtěl zabrat pro své vojsko budovu 6. ZDŠ na sídlišti. Po delším přesvědčování se velitel rozhodl, že okupační jednotky opustí na noc město a ubytují se u Litavky na stadionu Baník. Při odjezdu okupantů k nádraží lidé po obou stranách silnice pískali a hrozili pěstmi. Poslední velký tank, který odjížděl, obrátil těžký kulomet směrem, kde stály zástupy lidí [...]“²³

V počáteční fázi okupace bylo vedení ČSUP v čele s Karlem Bočkem rozhodnuto k emigraci do Rakouska.²⁴ K tomuto účelu mělo být použito firemní letadlo, které měl pilotovat František Hron. Celá věc dostává pikantní nádech s informací, že František Hron byl veden jako tajný spolupracovník (TS) StB:

„Naším důvěrníkem HRONEM, bývalým spolupracovníkem, bylo sděleno, že dne 21. 8. 1968 kolem 3. hod. byl telefonicky vyzvozen, aby okamžitě se dostavil do budovy generálního ředitelství k ing. Bočkovi. Po jeho příchodu v kanceláři ing. Bočka byli přítomni mimo něj (Bočka) ekonomický náměstek Svoboda, dále ředitel GPUP Hrubý Jan a sekretář Smola. Hlavním bodem, proč byl HRON zavolán, byla otázka ilegálního odletu letadlem do Rakouska. Jednalo se o letadlo, které je majetkem resortu uranového průmyslu v Příbrami a hlavní zájem na odletu měl ing. Boček. Letadlo měl řídit náš D-HRON, k čemuž jej přemlouval jeho bezprostřední nadřízený, bývalý ředitel ing. Hrubý Jan. Po odmítnutí mu to nejdříve zazlivali, ale později se uklidnili s tím, že je třeba zachovat rovnováhu.“²⁵

Za této situace se Ing. Boček nechává spojit s pracovníkem ÚV KSČ Jiřím Paulíčkem a nechává se informovat o vývoji událostí před a v budově ÚV KSČ. Po vyslechnutí informace se rozhoduje, že bude podporovat vedení ÚV KSČ. „Odjíždí proto na šachtu Bytíz OZ UD Příbram²⁶, kde vystupuje před shromážděné zaměstnance a v rozporu se svými povinnostmi vyzývá přítomné k zahájení stávkové akce a zároveň vyhláší heslo: ‚Ani gram uranu okupantům‘.“²⁷

23 ABS, vyšetřovací sv. V-11229 MV. Svoboda (deník KV KSČ Středočeského kraje), mimořádné číslo, noční hodiny dne 22. srpna 1968.

24 ABS, objektový sv. reg. č. 11529 – Zpráva o činnosti pravice na úseku ČSUP v letech 1967–1970, s. 3. „Vědom si svých [Boček – pozn. aut.] pro společnost škodlivých názorů, dne 21. 8. 1968 po vstupu spojeneckých vojsk na naše území dojednává v časných ranních hodinách se svými podřízenými spolupracovníky ing. Jaroslavem Svobodou, ing. Janem Hrubým ilegální opuštění republiky.“

25 Tamtéž. Zhodnocení operativní situace na úseku uranového průmyslu od roku 1968 do současnosti ze dne 4. 3. 1970, s. 1–2.

26 Tamtéž. Zpráva o činnosti pravice na úseku ČSUP v letech 1967–1970, s. 5. „Dne 21. 8. se i na šachtě Bytíz shromáždili v hale kombinátu zaměstnanci, kteří nastoupili na ranní směnu a diskutovali o vzniklé situaci. V té době vystoupil před shromážděné Václav Roub, bývalý místopředseda CZV KSČ, který vyzval zaměstnance k vyhlášení stávkové akce. Po příjezdu ing. Bočka na šachtu Bytíz je jím tato výzva podpořena.“

27 ABS, objektový sv. reg. č. 11529 – Zpráva o činnosti pravice na úseku ČSUP v letech 1967–1970, s. 3.

Sovětský obrněný transportér v Pražské ulici v Příbrami.

Sovětská vojenská okupační jednotka, která přijela jako první do Příbrami dne 21. srpna 1968, se usídlila na stadionu Baník Příbram u Litavky.

Sovětský transportér v Pražské ulici v Příbrami.

Okupační tank v areálu ČSAD Příbram.

Okupační tank v areálu vlakového nádraží v Příbrami.

Tank sovětských okupantů před příbramským vlakovým nádražím.

Vzápětí odjíždí na šachtu 15 do sídla podnikového ředitelství OZ UD Příbram, kde z přítomných stranických, odborových a hospodářských funkcionářů sestavuje tzv. Koordinační výbor. Cílem byla koordinace a řízení činnosti stávkového hnutí v celém ČSUP. Pomocí tohoto výboru byly řízeny stávkové výbory na jednotlivých dolech. Výbor tvořili tito pracovníci: ing. Karel Boček – zastupující generální ředitel ČSUP, ing. Miroslav Kolek – výrobně technický ředitel ČSUP, ing. Jaroslav Svoboda – ekonomický náměstek GŘ ČSUP, ing. Vlastimil Staněk – výrobně technický náměstek OZ UD Příbram, ing. František Krejčí – náměstek ředitele OZ UD Příbram, ing. Ladislav Klička – předseda PV KSČ, ing. Václav Bešťák – ekonomický náměstek OZ UD Příbram, MUDr. Jaroslav Bakstein – ředitel ZÚNZ, František Šlehofer – předseda CZV ROH ZRUP, Václav Novotný – místopředseda CZV KSČ, František Hron – předseda CZV ROH GP, František Piorecký – člen stávkového výboru GŘ, Josef Peterík – předseda CZV KSČ, Otakar Motejl – předák kolektivu, Milan Obuch – vedoucí ZO, Karel Kutra – pracovník podnikového ředitelství Příbram, Vladimír Valenta – pracovník podnikového ředitelství Příbram, Josef Melek – místopředseda PV KSČ, Hynek Vaňous – místopředseda oborové komise ROH, Josef Hurt – pracovník podnikového ředitelství Příbram, Jiří Pospíšil – zaměstnanec ČSUP a Antonín Volf – zaměstnanec ČSUP.²⁸

28 ABS, objektový sv. reg. č. 11529 – Zpráva o činnosti pravice na úseku ČSUP v letech 1967–1970, s. 3–4.

Co se dělo na šachtě č. 15 před příjezdem Ing. Karla Bočka a těsně po jeho příjezdu, nám materiály StB sdělují následující:

„Jak máme zjištěno [StB – pozn. aut.], byla uskutečněna porada na ředitelství těžebního závodu n. p. UD, šachta č. 15. Bývalý předseda Jaroslav Hadrava [...], ačkoliv měl dovolenou, byl zavolán ing. Gogarem na mimořádnou schůzi výboru stranické organizace. Po sejití se výboru ing. Gogar [...] informoval, že v resortu Uranového průmyslu byl vytvořen stávkový výbor a jednotlivé odštěpné závody, že mají do tohoto vyslat své zástupce. Dle podané informace vytvořený stávkový výbor bude mít sídlo na šachtě č. 15. Dále jim sdělil, že jako delegáti do tohoto výboru byli vybráni ing. Rybák Milan, ing. Rýdl Čestmír a dr. Habásko Jaroslav. Jak došlo k tomu, že uvedení soudruzi byli již někým jmenováni, se ve výboru nevysvětlovalo, ale okamžitě byli vysláni do resortního stávkového výboru na Bytíz. Po jejich návratu bylo za přítomnosti bývalého ředitele Hrubého, jeho zástupce Gogara, a v přítomnosti předsedy Hadravy tlumočeno, že resortní stávkový výbor řídil ing. Boček a tam bylo rozhodnuto nedat ani gram uranu okupantům, dále zastavení práce v rámci celého resortu uranového průmyslu, dále je informovali, že se na výboru hovořilo o opatřeních, jako vytvoření ilegálního úkrytu pro ing. Bočka.

Již v tu dobu vznikly rozpory mezi vedením ředitelství GPUP, kdy bylo poukazováno, že zastavení šachet bude mít za následek značné hospodářské ztráty, a to přibližně 1 milion Kčs denně. Vedením, konkrétně bývalým ředitelem Hrubým, bylo poukazováno, že si nevezme na zodpovědnost pustit v této mimořádné situaci lidi do šachet. Jelikož nebyli jednotni a bývalý ředitel Hrubý nebyl dost rozhodnut příkaz stávkového výboru splnit, mělo toto za následek, že některé závody těžbu omezily, někde se pracovalo, někde zastavily práci, a tudíž vyhlášená stávka propagovaná resortním stávkovým výborem se nerealizovala v plném rozsahu.

Pohovorem s D-Rybákem bylo potvrzeno, že se zúčastnil první schůzky resortního stávkového výboru a že před ukončením první schůzky vznesl k bývalému řediteli Bočkovi přímou otázku, zda se zastavení práce také týká GP, a zda je mu známo, že když oni zastaví práci, dojde k okamžitému zatopení šachet. Ing. Boček mu měl na to odpovědět: ‚to platí pro vás, nedá se nic dělat, musí dojít k zatopení šachet.‘ D-Rybák, pokud si vzpomněl, jmenoval členy resortního stávkového výboru.²⁹

Jelikož Koordinační výbor byl vzhledem ke své početnosti značně neoperativní, sestavil Ing. Boček tzv. Štáb, do něhož kromě sebe jmenoval ještě Ing. Svobodu, Ing. Staňka, Ing. Krejčího a MUDr. Baksteina. Vydávají okamžitě rezoluci, v níž se konstatuje, že se s okamžitou platností zastavují dodávky uranové rudy a uranového koncentrátu do SSSR. Rezoluce byla ihned odesílána na jednotlivé odštěpné závody a účelové organizace. Současně je prostřednictvím zástupců všech národních podniků organizováno rozšíření stávky v celém ČSUP; tak se začalo stávkovat i v Zadním Chodově (viz dále) a v Dolní Rožince (viz dále).

29 ABS, objektový sv. reg. č. 11529 – Zhodnocení operativní situace na úseku uranového průmyslu od roku 1968 do současnosti ze dne 4. 3. 1970, s. 2–3.

Stávky na jednotlivých závodech nebyly prosazovány jednoduše: např. 22. srpna 1968 se ing. Boček telefonicky spojuje se Stanislavem Vlasákem, vedoucím dolu Vítkov II OZ UD Západní Čechy, kterému sděluje, že byla na všech šachtách n. p. Příbram na protest proti vstupu vojsk a znemožnění činnosti tehdejších stranických a vládních představitelů vyhlášena stávka. Vyzval ho, aby se i oni připojili ke stávce. Přes nesouhlas bývalého ředitele OZ UD Západní Čechy ing. Fricmana, byla nakonec stávka prosazena.

Ani na OZ UD Dolní Rožínka nebyla situace jednoduchá, jak uvádí StB: „[...] ze strany některých protisovětských živlů byly vyslovovány požadavky na zastavení těžby uranové rudy. Jelikož příslušným činitelům se tyto požadavky jevily jako neúnosné, rozhodli se zjistit, jaký postoj k situaci má generální ředitel. Z důvodu přerušeno telefonického spojení odjela do Příbrami delegace [...] I této delegaci dává ing. Boček instrukce, jak postupovat v dané situaci a jaká opatření mají pro případ přerušeno stávky ozbrojenou mocí učinit.³⁰“

Všechna jednání směřoval Karel Boček v tom duchu, že všichni zaměstnanci OZ UD Příbram stojí za heslem „Ani gram uranu okupantům“. „[...] v případě, kdyby mělo dojít k násilnému přerušeno stávky, že mají v Příbrami z jeho popudu provedené přípravy ke zničení technické dokumentace, a to za použití benzínu.³¹ Přitom neopomněl zdůraznit, že takovéto opatření by mělo nutně za následek několikileté zdržení těžby, neboť podle jeho slov bez technické dokumentace nelze v těžbě pokračovat.“³²

Ing. Boček dal delegaci doporučení, aby obdobné opatření měli připraveno i v Dolní Rožínce pro případ, kdyby u nich mělo dojít ze strany vojsk k násilnému přerušeno stávky. V případě, že by nebylo možné technickou dokumentaci zničit, bylo domluveno, že by odešli všichni techničtí pracovníci, kteří řídí těžbu uranové rudy. Někteří z těchto pracovníků již svým podpisem na zvláštní archy potvrdili, že v případě násilného přerušeno stávky odstoupí ze svých funkcí. Členové delegace z Dolní Rožínky se po návratu drželi instrukcí Ing. Bočka a na jejich závodech provedli obdobná opatření, která jim byla doporučena.

Dne 22. srpna 1968 se konal protestní průvod městem Příbram. Pochod byl zahájen před budovou generálního ředitelství ČSUP v centru, pak se vydal městem ke skupině vojsk Sovětské armády, která byla umístěna na hřišti Baník Příbram.

Srpnové události se „podepsaly“ i na odsouzených, kteří vykonávali trest odnětí svobody v nápravněvýchovném táboře Bytíz. Dne 22. srpna zde došlo ke vzpouře.³³

30 ABS, objektový sv. reg. č. 11529 – Zpráva o činnosti pravice na úseku ČSUP v letech 1967–1970, s. 4–5.

31 ABS, osobní sv. reg. č. 715464. Za tímto účelem bylo na GŘ ČSUP dopraveno 201 kanystrů benzínu.

32 ABS, objektový sv. reg. č. 11529 – Zpráva o činnosti pravice na úseku ČSUP v letech 1967–1970, s. 7.

33 ABS, A 2/3, inv. j. 2246. Z důvodu zastavení prací na šachtách dne 21. srpna 1968, se potrestaní zdržovali v objektu NVÚ Bytíz. Dožadovali se poslechu rozhlasu a toto jim bylo umožněno. Kolem 22. hodiny se na nádvoří NVÚ shromáždilo 200–300 odsouzených, kteří se s křikem rozběhli k severní části tábora, kde se pokoušeli překonat oplotnění. Když jim v tomto bylo zabráněno a nezdařil se ani únik hlavní branou, nevybíravým způsobem fyzicky napadli příslušníky SNV, takže tito byli nuceni opustit tábor. Část skupiny odsouzených vnikla do budovy NVÚ

K pomoci potlačení vzbouřených vězňů se nabídla i Sovětská armáda, její pomoc však byla „s díky“ odmítnuta. Potlačení vězeňské vzpoury se zúčastnily jednotky NVÚ, LM, VB a ČSLA. Pro úplnost je třeba podotknout, že soudní líčení s hlavními organizátory vzpoury se konalo až v roce 1970.

Horníci z dolu III UD procházejí 22. srpna 1968 náměstím na příbramském sídlišti.

Jelikož ne všichni funkcionáři ČSÚP souhlasili s vyhlášenou stávkou, i když s tímto názorem veřejně nevystoupili, zorganizovali koncem týdne (24. srpna) akci, vedoucí k přesvědčení zaměstnanců ČSÚP o nutnosti obnovení prací dnem 26. srpna 1968. Výsledkem této akce bylo, že kromě šachty č. 15 se na ostatních pracovištích započalo s prací. Výjimku, jak bylo uvedeno, tvořila šachta č. 15, kde se ilegálně zdržoval ing. Boček. V ranních rodinách zde proběhla schůze zaměstnanců, na níž několik odpůrců SSSR vyslovilo nesouhlas s ukončením stávky.

a donutila službu konajícího příslušníky, aby propustil všechny osoby, které se nacházely v samovazbě. Odsouzení žádali propuštění všech na svobodu, pod pohrůžkou zapálení objektů tábora. Následovalo rabování, demolování zařízení NVÚ, přerušení přívodu elektrické energie. Pokus o únik přes 9. patro šachty byl ukončen postřelením útěkáře.

Viz BÁRTÍK, František: *Vzpouřa v nápravně pracovním ústavu Bytíz*. In: *Periskop*, č. 31, roč. 19, s. 11.

Horníci z dolu III UD před budovou generálního ředitelství Čs. uranového průmyslu.

Protestní průvod horníků z dolu III UD.

K této skupince se přidal i Ing. Boček, který mimo jiného řekl: „Jednou jsme se rozhodli stávkovat pod heslem ‚Ani gram uranu okupantům‘, tak na tom musíme trvat. Tímto vystoupením zmařil obnovení prací a rozhodl o dalším pokračování stávky. Současně s tím telefonicky, jakož i prostřednictvím některých členů tzv. Koordinačního výboru, rozesílá tento požadavek okamžitě zastavit práci a vyfárat na povrch na jednotlivé šachty, přesto že celá řada pracovních kolektivů byla již pod zemí.“³⁴

Odbory ČSUP se plně postavily za stávku. Na zasedání Odborové komise, rozšířené o další pracovníky z celého ČSUP, se přijalo usnesení, v němž bylo konstatováno, že Odborová komise ROH plně schvaluje hnutí „Ani gram uranu okupantům“:

„[...] plně schvaluje a podporuje všechna opatření generálního ředitelství od počátku stávky a hospodářskému vedení ČSUP vyslovuje plnou důvěru a souhlasí s podmínkami, za kterých má dojít k obnovení těžby uranové rudy. Podmínkami bylo umožnění se navrátit všem pravicově-opurtunistickým a protisovětským politikům do jejich funkcí. Uvedeného zasedání se zúčastnil i ing. Boček, který když zjistil, že našel oporu ve složce ROH, opětovně se svými protisovětskými a pravicově-oportunistickými názory vystoupil. Ve svém projevu zejména zdůrazňoval, že pro ‚okupanty‘ těžit nebude, sovětskému velvyslanectví že předloží požadavek, aby z ČSUP odešli všichni sovětsí experti, až bude

34 ABS, objektový sv. reg. č. 11529 – Zpráva o činnosti pravice na úseku ČSUP v letech 1967–1970, s. 7.

*mít vláda moc ve svých rukou a budou záruky, že uran nebude brán násilím, že se teprve obnoví těžba, ovšem do SSSR se uran odesílat nebude, nýbrž se bude skladovat v depu. V té době se bude jednat o dodávkách uranové rudy do kapitalistického zahraničí. Nebudou-li podmínky přijaty a stanovisko ‚okupační moci‘ bude pro ně nepřijatelné, tak zapálí archivy a provedou likvidaci šachet. Hovořil, že na některé šachtě je třeba provést likvidaci střelivem a na některých zatopením.*³⁵

Na tomto jednání byla na programu ještě jedna důležitá otázka – a to finance. Odborová komise uložila svému předsedovi Gerhardu Blochovi, aby požádal příslušný orgán ÚRO o finanční pomoc z Fondu solidarity na překlenutí finančních potíží stávkujících horníků. ÚRO však žádné finanční prostředky neposkytla, a proto ing. Boček vydal pokyn, proplatit stávku z finančních prostředků ČSUP.

I přesto, že podmínky stanovené stávkujícími pracovníky Čs. uranového průmyslu nebyly splněny, což vzhledem k celospolečenskému vývoji ani nebylo možné, byla práce v ČSUP ke dni 2. září 1968 obnovena.³⁶

Ve zbývajícím období roku 1968 při velkém nedostatku pracovních sil (mnoho horníků muselo končit v podzemí z důvodu dosažených limitů záření) bylo veškeré úsilí věnováno ke zmírnění ztrát vzniklých stávkou v srpnu 1968, a zejména:

*„[...] na splnění odbytu U rud [uranových rud – pozn. aut.] a koncentrátů do SSSR. Tento cíl, na který se soustředili především funkcionáři, kteří chtěli odčinít srpnovou stávku, měl – z obav o následky – podporu i těch, kteří byli jejími strůjci. Vývoz do SSSR byl za velké obětavosti pracujících splněn. Došlo však neplněním přípravných a hornických prací k narušení struktury dobývaných zásob a narůstání potíží do budoucích let.*³⁷

Co se skrývalo za „splněním odbytu do SSSR“, nám dá odpověď jiná zpráva StB, která je konkrétnější a věcnější k pojmenování toho, co se dělo:

*„V důsledku stávky v srpnových událostech, v důsledku poklesu pracovních sil, které odešly z oboru na základě výnosu Ministerstva práce a sociálních věcí, v důsledku nesprávného a chaotického řízení, jakož i nesprávně prováděného geologického průzkumu, došlo [...] k velmi kritickému stavu v plnění těžby kovů, včetně ohrožení smluvních dodávek do Sovětského svazu. Tento stav nyní řeší vedení ČSUP tím, že dalo příkazy k přímému rabování dolů. Dochází ke změně výrobních cyklů v provozu některých dobývacích metod, těžba se výhradně soustředila na rudně bohatší díla, dobývání kovů se neprovádí souběžně s odkrýváním žilné plochy, což vše vede ke snižování životnosti dolů a v nejbližší budoucnosti může mít za následek podstatné zhoršení těžby vůbec. Již dnes došlo ke snížení životnosti příbramského ložiska o ¼ roku a došlo i ke ztrátám na zásobách, které na zastavených dílech nebudou po půl roce likvidovatelné.*³⁸

35 ABS, objektový sv. reg. č. 11529 – Zpráva o činnosti pravice na úseku ČSUP v letech 1967–1970, s. 8.

36 Tamtéž, s. 9. „Stalo se tak zásluhou těch stranických a hospodářských činitelů, kteří viděli, že stávkou byly způsobeny již tak dosti značné materiální škody pro národní hospodářství, a že tedy další setrvávání ve stávce by tyto škody mnohonásobně zvýšilo.“

37 Tamtéž, s. 9.

38 Tamtéž, s. 11.

Kromě výše uvedených „škod“ byly v roce 1970 respektive 1971 vyčísleny škody další: „V období od 21. 8. do 30. 8. 1968 bylo na podřízených organizacích v celém oboru ČSUP zameškáno v důsledku zastavení práce a v důsledku vnějších vlivů dohromady 69 381 směn, za které byla vyplacena náhrada ve výši průměrných výdělků podle platových předpisů v celkové částce 9,31 mil. Kčs [...]”³⁹ K likvidaci výpadku ve výrobě a odbytu U kovu byly organizovány do konce roku 1968 mimořádné směny o sobotách a nedělích, kterých bylo odpracováno cca 47 800, za které bylo na mzdách vyplaceno cca 7,7 mil Kčs.⁴⁰

Na základě dalšího podrobnějšího způsobu propočtu lze škody v ČSUP v období mezi 21.– 30. srpna 1968 vyčíslit takto:

- a) výpadek ve výrobě hotové produkce uranových rud a chemického koncentrátu 41,7 milionů Kčs
  - b) výpadek v provádění geologicko-průzkumných prací 9,4 milionů Kčs
  - c) výpadek v ostatních činnostech 12,7 milionů Kčs
- celkem 63,8 milionů Kčs.⁴¹

V souvislosti se srpnovými událostmi roku 1968 emigrovalo celkem 286 zaměstnanců uranového průmyslu. Z toho počtu byl jeden emigrant nositelem osvědčení „Přísně tajné–zvláštní důležitost“ (PT-ZD), patnáct jich bylo nositelů osvědčení „Přísně tajné“ (PT) a dvaadvacet mělo osvědčení „Tajné“ (T). Mezi největší ztrátu je Státní bezpečností považována emigrace hlavního geologa GR Vladimíra Růžičky, který znal nejpřísněji utajované údaje nejen v ČSSR, ale i ze SSSR. Po své emigraci byl okamžitě zaměstnán u firmy Pryssok.⁴² Již 9. září 1968 byl na Vladimíra Růžičku zaveden

39 ABS, vyšetřovací sv. V-11229 MV. V této souvislosti určitě není nezajímavý plat Ing. Karla Bočka – květen 1968 činil jeho čistý příjem 5088,- Kčs, červen 1968 – 10 960,- Kčs, červenec 1968 – 6256,- Kčs, srpen 1968 – 10 335,- Kčs, září 1968 4560,- Kčs, listopad 1968 – 13 437,- Kčs, prosinec 1968 – 5919,- Kčs. Za rok 1968 jeho čistý příjem činil 102 081,- Kčs, o rok později 150 926,- Kčs. Rozdíl mezi jednotlivými měsíci tvoří nadtarifní část příjmu, podíly, prémie a mimořádné odměny – vše v souladu s Vyhláškou č. 131/67 Sb. o prohloubení hmotné zainteresovanosti a odpovědnosti vedoucích pracovníků hospodářských organizací. Za rok 1968 byl takto Ing. Bočkovi vyplacen podíl ve výši 30 450,- Kčs, Jaroslavu Svobodovi 40 700,- Kčs, Miroslavu Kolkovi 39 500,- Kčs.

40 Tamtéž. Škody způsobené stávkou v oboru Čs. uranového průmyslu v srpnu 1968 ze dne 27. 5. 1970, s. 2–3.

41 Tamtéž. Upřesnění škod způsobených stávkou v oboru ČSUP v srpnu 1968 ze dne 8. 1. 1971, s. 1.

42 ABS, reg. č. 11529 – Zhodnocení operativní situace na úseku uranového průmyslu od roku 1968 do současnosti ze dne 4. 3. 1970, s. 5–6.

Firma Pryssok (Rakousko) – v roce 1965 navázala obchodní spojení v Československu. Na jaře 1968 se Pryssok obrátil na PZO Omnipol s tím, že by českoslovenští odborníci mohli zorganizovat v Rakousku geologický průzkum a těžbu uranové rudy, která se měla obohacovat v některé úpravně v Československu. Šlo by o obchod v řádu několika milionů dolarů. Během dlouhých jednání se situace změnila emigrací Vlastimila Růžičky. Pro firmu Pryssok pracoval do září 1968, kdy odešel do Kanady. Po jeho odchodu změnila firma původní záměr a smlouva se uzavřela pouze na omezený geologický průzkum. Pryssok se stal přestupní stanicí pro mnohé čs. emigranty z uranového průmyslu.

Tamtéž. Plán agenturně operativní práce na GR-ČSUP, dále na Vývojovém závodě uranového

operativně pátrací svazek GEOLOG.⁴³ Nicméně bylo třeba počítat s variantou, že také ostatní emigranti, kteří nebyli nositeli státního tajemství, mohou při systematickém vytěžení poskytnout v úhrnu informace, tvořící předmět státního tajemství.⁴⁴

Dozvyky

/ve světle materiálů StB/

Z výše uvedeného vyplývá, že jako „vůdce“ stávkový v Československém uranovém průmyslu byl označen Ing. Karel Boček. O tom, jak on sám viděl ony krizové dny a dny následující, se můžeme dočíst v jeho knize *Ani gram uranu okupantům* (Praha 2005). Nás ale zajímá, jak celou věc viděla Státní bezpečnost. Na Karla Bočka je v Archivu bezpečnostních složek (bývalý AMV) uložen osobní svazek reg. č. 715464, původně zaregistrován pod reg. č. 17244, krycí jméno KANDU (později BUK), na S-StB Praha – O-StB Příbram; později přeregistrován na reg. č. 11548, krycí jméno ÚHOŘ, na XI. Správě FMV (3. odbor 1. oddělení). Svazek byl ukončen dne 30. června 1982.

„Cílem rozpracování osoby bylo shromáždění poznatků z činnosti Karla Bočka od roku 1968 do současnosti [tj. doby vedení svazku – pozn. aut.].

[...] Ze získaných poznatků je patrné, že hrubě porušil státní smlouvu mezi ČSSR a SSSR, prosazoval soukromé zájmy nad zájmy socialistické společnosti a pod jeho vedením byly někdy činěny kroky proti vládní politice a zájmům celé společnosti. Bude sledováno získání dokumentace k potvrzení poznatků, že byl hlavním proklamátorem hesel „ani gram uranu okupantům, vedl k organizování stávek, stávkových výborů, znevažování sovětských expertů a podal příkaz k zatopení šachet v srpnu 1968 [...]“⁴⁵

Ke sledování a získávání informací nasadila StB svoji agenturní, respektive důvěrnickou síť několika desítek spolupracovníků. Např. prostřednictvím agenta JIRKY byl proveden kontakt Vladimíra Richtra, který pomáhal obhájci ing. Bočka. Z posledních agenturních zpráv bylo zřejmé, že Richtr nejen opatřuje potřebnou dokumentaci, ale pokouší se i ovlivňovat svědky. Jak bylo zjištěno orgány StB, vlastnil Richtr materiál v kopiích a originály předal obhájci. Šlo zejména o různé rezoluce, místní i závodní tisk ze srpna 1968 apod. Na podkladě těchto materiálů by mohla obhajoba dokázat, že ne Boček, ale horníci, případně stranické orgány, byli organizátory stávkový.⁴⁶

průmyslu Kamenná, vývoj palivových článků v Mníšku pod Brdy a Ústav hygieny práce Kamenná z 28. 1. 1970, s. 2–3.

43 ABS, reg. č. 11529 – Předložení návrhu na zavedení operativně pátracího svazku GEOLOG. „[...] dále bude zjišťován pobyt jmenovaného v zahraničí, způsob emigrace a ověření úniku státního tajemství, případně ověření jeho jakékoliv činnosti v zahraničí.“

44 Tamtéž. Vyhodnocení operativní situace na úseku uranového průmyslu ze dne 11. 11. 1969, s. 4.

45 ABS, osobní sv. reg. č. 715464.

46 ABS, objektový sv. reg. č. 2845 – Uranové doly, Informace o stavu vyšetřování v trestní věci proti obviněnému ing. Karlu Bočkovi, s. 6.

Vyšetřování Karla Bočka bylo ukončeno 20. dubna 1971; stíhán byl pro trestný čin sabotáže, neoprávněného užívání věci z majetku v socialistickém vlastnictví, přípravy trestného činu opuštění republiky. Dne 6. července 1971 v 15,45 hodin pak Ing. Karel Boček uprchl z budovy Generální prokuratury v době, kdy s eskortou čekal na služební motorové vozidlo v blízkosti hlavního vchodu.⁴⁷ Nakonec se mu povedlo emigrovat do Spolkové republiky Německo. V nepřítomnosti byl 15. června 1972 odsouzen Krajským soudem v Praze, a po odvolání 9. srpna 1972 Nejvyšším soudem, k trestu odnětí svobody na třináct let. Je pochopitelné, že i když Karel Boček emigroval, byla jeho zahraniční aktivita sledována Státní bezpečností pomocí agenturní sítě i nadále.

Dalším velkým problémem pro normalizační období se jevily organizované skupiny lidí, jako např. K 231, KAN, Socialistická akademie, Klub kritického myšlení a další, kterým věnovala StB velkou pozornost. Vybraní lidé byli sledováni, byly na ně zakládány různé spisy. Na druhou stranu je třeba zmínit, že část jedinců přistoupila na spolupráci s StB a z různých pohnutek se uvolila k donášení na své blízké, známé, kamarády, spolupracovníky...

„Vnějšími činiteli, působícími rovněž na politickou situaci v ČSUP, lze uvést ustanovení Klubu 231 v Příbrami, v jehož čele ve zdrcující většině byli zaměstnanci ČSUP Příbram, zařazení na nižších pracovních kategoriích. K 231 měl přibližně 500 členů a ve všech případech šlo o osoby, které dříve byly odsouzeny za protistátní činnost a trest si odpykávaly v podmínkách ČSUP – Jáchymov, Bytíz. K 231 vyvíjel silný tlak na ing. Bočka a jeho prostřednictvím na další funkcionáře na podporu svých cílů – zařazení svých lidí na zodpovědná hospodářská místa, zřízení sekretariátu, finanční podporu atd. Jejich požadavky byly většinou realizovány. K 231 využil vzniklé situace zejména k útokům proti Bezpečnosti, soudu, prokuratuře, a pod pohrůžkou kompromitace postupně prosazoval své zájmy [...]

Další skupinou, méně početnou, ale ve svých požadavcích a útocích velmi agresivní, byla snaha o ustavení KAN [...] Nejagresivnějším představitelem a propagátorem KAN byl bývalý tajemník soc. akademie Ševeček, který všemi prostředky, na všech úrovních, slovem a tiskem se snažil otevřít cestu k legalizaci KAN v podmínkách okresu Příbram. V tomto duchu vystupuje v krajském tisku i bývalý ekonomický ředitel GR ČSUP ing. Jaroslav Svoboda, kde plně vystoupil na podporu legalizace tohoto hnutí [...]

*Socialistická akademie (ing. Ropek), v níž byla zdrcující většina techniků z ČSUP Příbram, sehrála protisocialistickou a protisovětskou úlohu tím, že publikovala Solženicyna, Sacharova a celou řadu pavědních, pravicově-opurtunistických stanovisek [...] V lůně této organizace vznikal ihned počátkem roku 1968 Klub kritického myšlení, kde byly organizovány besedy s literáty, politiky, i pracovníky vědních oborů, kteří byli nositeli kontrarevolučních myšlenek [...]*⁴⁸

Po kádrových řešeních se většina pravicově exponovaných osob dostala pod kontrolu StB prostřednictvím agenturní či důvěrnické sítě.

47 ABS, osobní sv. reg. č. 715464.

48 ABS, objektový sv. reg. č. 11529 – Zpráva o činnosti pravice na úseku ČSUP v letech 1967–1970, s. 11.

V době, kdy již bylo jasné, jakým směrem se bude po další léta ubírat vývoj v naší republice, vznikaly pro různé potřeby seznamy a zprávy. Některým „vyvoleným“ byla ze strany StB věnována zvýšená pozornost v podobě sledování, popř. založení svazku, druzí byli na seznamu s tím, že se jejich dřívější aktivita může hodit... Například v objektovém svazku reg. č. 11529 se nachází následující zpráva; (je vybrána záměrně, neboť neobsahuje příliš mnoho osobních údajů k uvedeným osobám, které jsou v dalších materiálech StB konkretizovány:)

„Na každé šachtě OZ UD Příbram se v krizovém období našlo několik zaměstnanců, kteří sice byli do té doby pasivní, ale po lednu 1968 se začali silně angažovat v organizování různých podpisových akcí a rezolucí, které byly odesílány Smrkovskému a Dubčekovi. Na dole č. I se v tomto směru angažovali: Kmeť Pavel, v té době ve funkci úseku, nyní v manuelu; Misík Miroslav, zaměstnán nyní jako truhlář na dole č. I; ing. Piorecký František, zaměstnán stále jako vedoucí větrání na dole č. 1; Šibrava Ladislav, v té době lamač, nyní v důchodu; Novotný Václav, který byl v té době poslancem ČNR a zprostředkoval vystoupení tehdejšího předsedy ČNR Císaře na šachtě č. 4 dolu č. I. Novotný byl v té době zvolen do tvořící se rady pracujících.

Na dole č. II se pravicově angažovali: Rokos, Kilián, Vašina, Harbich, Kuchta, Zajíc. Posledně jmenovaný, jako bývalý funkcionář strany nár. soc. kraj. měřítka, byl v roce 1968 členem ZV ROH, kde prosadil navázání styku se Svazem studentstva. Vašina po založení K 231 v Příbrami se snažil na dole č. II založit odbočku této organizace. Szathmarý a Jirza se pokoušeli o založení odbočky strany socialistické.

Na dole č. III se situace vyznačovala specifickými podmínkami danými složením osazenstva dolu, které bylo tvořeno jednak civilními zaměstnanci, civilními zaměstnanci z řad bývalých odsouzených za protistátní činnost a z odsouzených, kteří si odpykávali trest v NVÚ Bytíz. Nástup pravice proti státní moci měl odezvu mezi bývalými odsouzenými za protistátní činnost, která se vystupňovala v maximální snahu o rehabilitaci těchto lidí. Daná situace byla též využívána ve mzdové oblasti při rozdělování podílů na hospodářských výsledcích. Této líbivé politiky se na dole chopila skupina lidí – Setnička, Jelínek, Krch, Křestan, Rainer, Sikl a další. Zneužití osazenstva dolu bylo zorganizování protestního pochodu před GŘ ČSUP dne 22. 8. 1968 s různými transparenty, na nichž kromě jiných bylo i heslo ‚ani gram uranu okupantům‘. Rovněž k této skupině měl projev ing. Boček, kdy účastníky shromáždění vyzýval a podněcoval k vyhlášení stávk. Protestní průvod se pak odebral ke skupině vojsk Sovětské armády, která byla umístěna za Příbrami na hřišti Baník Příbram. Emocím v srpnových dnech podlehl celé vedení dolu č. III v čele s ing. Václavem Novákem.

Na dole č. IV se události začaly rychle projevovat od počátku roku 1968, neboť zde bylo hodně zaměstnanců, kteří na důl dojížděli z Prahy. Tito zaměstnanci přiváželi na důl všechny ‚novinky‘ z Prahy. Od konference ROH v květnu 1968 se na dole začaly tvořit ‚diskusní kluby‘, kterých se zúčastňovali R. Novák, Šišpela, Kňaze, Švehla, Papež, Rys, Tůma, Roub, kteří do akcí zapojovali další zaměstnance. Začalo se zde prosazovat heslo ‚Odbory bez komunistů‘ a vytváření rezolucí na podporu dubčekovské politiky, vyhlášení neutrality ČSSR, rezolucí na odchod sov. vojsk atd. Situace na dole č. III a IV měla

dopad i na odsouzené, kteří byli pracovně zařazeni na těchto dolech. Za přispění článku redaktora Stibora, pojednávajícího o podmínkách, za kterých odsouzení pracují, došlo dne 22. 8. 1968 ke vzpouře potrestaných na táboře Bytíz, která byla zlikvidována až 23. 8. 1968. V souvislosti s Palachem byla z dolu č. 4 vyslána delegace na pohřeb a bylo požadováno, aby byl důl č. IV pojmenován jeho jménem, což se však již s nástupem konsolidace neuskutečnilo.

Obdobně se vyvíjela politická situace v objektu Geologického průzkumu uranového průmyslu závod VIII Příbram.

Srpnové události roku 1968 byly vyvrcholením celkové hysterie na závodě, které podlehla většina zaměstnanců, počínaje ředitelem ing. Hornerem, předsedou stranické organizace Žižkou. Velmi negativně se v této době projeví zejména bývalí členové strany – Dubec, Rus, Merta, Synáč, Švarc.⁴⁹

Státní bezpečnost k podchycení využívala „negativních jevů“ svých spolupracovníků, kteří jí donášeli informace různých kvalit. Na „závadné“ osoby a události byli (mimo jiných) nasazeni tajní spolupracovníci (TS) StB, kteří neprocházeli objektovými svazky, nicméně byli k problematice, zpracovávanou objektovými svazky, úkolováni. Mezi takovéto TS StB patří například TS MAREK, reg. č. 20003, vedený u O-StB Příbram. Ve svazku, který se dochoval, se mimo jiné objevuje zápis:

„Jeho pobyt [tzn. MARKŮV – pozn. aut.] v TNP Vojna je však předpokladem k tomu, aby získal důvěru bývalých potrestaných, pracujících nyní na dole II, kteří se v roce 1968–1969 angažovali v K-231. V tomto směru je kladem [...] i to, že byl v letech 1968–1969 jedním z organizátorů skautského hnutí na okrese Příbram.“

Tolik z návrhu na „vejítí ve styk“. V záznamu ze schůzky z 11. července 1973 se píše: „Když již pracoval na uranových dolech, chtěl se stát členem PS-VB, ale jelikož to bylo někdy v padesátých letech, nebyl přijat, protože bylo poukazováno na to, že byl v TNP. Byl proto dotázán, jak by odpověděl v případě, že by mu byla orgány nabídnuta spolupráce. Na tuto otázku odpověděl, že se snaží dát najevo svůj vztah k našemu soc. zřízení poctivou prací, o spolupráci s orgány StB by měl zájem, jenom se obává, zda by nebylo na překážku jeho zařazení do TNP a dále to, že se v období let 1968–69 angažoval jako organizátor skautského hnutí.“

V návrhu na získání ke spolupráci ze dne 24. ledna 1974 jsou cíle tajného spolupracovníka popsány:

„Získáním ke spolupráci A-MARKA hodlám rozpracovávat Adolfa Filipiho, nar. 1926 [...] bývalého důstojníka ČSLA vyloučeného pro pravicovou činnost z KSČ, a Miroslava Zajíce, nar. 1922 [...] bývalého krajského zemědělského tajemníka strany národní socialistické, trestaného pro spolupráci s nepřátelskou rozvědkou, oba evidované dle RMV č. 44/70 jako nepřátelské osoby. KTS jmenované osoby zná a přichází s nimi do styku. Jeho další využití po linii EKO spočívá ve vyhledávání protistátních i ostatních trestných činů, zpravodajském zaměření k případům havárií, jakož i získávání všech podrobností

49 ABS, objektový sv. reg. č. 11529 – Zpráva o činnosti pravice na úseku ČSUP v letech 1967–1970, s. 5–7.

v těchto případech. Dále k objasňování případů směřujících k narušování plnění hospodářského plánu dolu apod. Dalším cílem k získání ke spolupráci je využití jeho styků s bývalými členy a organizátory skautského hnutí. Jedná se zejména o osoby, které se v době činnosti Junáka v letech 1968–1969 v Příbrami-sídlišti kolem KTS seskupovaly. Jmenovitě jde o Jaroslava Čejkovou, Jiřinu Tomáškovou, Procházkou, Grégra a Vondračka. Čejková a Tomášková jsou rozpracovávány v akci MÁNEK [...]“

V té samé písemnosti se objevuje velmi zajímavé sdělení, a to: „*Jelikož u jmenovaného je vázání prováděno na ideologickém podkladě, bez kompromitujícího materiálu, nebude v případě odmítnutí spolupráce proti němu vyvozováno žádných závěrů.*“

V dalších zprávách, které obsahuje agenturní svazek č. 682618 MV, čteme: „*Sám [TS MAREK – pozn. aut.] podal informaci o přípravě k ilegálnímu opuštění republiky [...] Během rozhovoru s MARKEM tento upozornil orgány, že na šachtě č. 19 pracuje jistý Čipera. V loňském roce byl na lázeňské péči v Jugoslávii spolu s MARKEM, který zjistil, že Čipera vyvážel z ČSSR valuty, a to kolem 300 DM, které v Jugoslávii měnil [...]*“

Během roku 1974 uskutečnil TS MAREK s řídicím orgánem sedm schůzek a podal celkem šest zpráv (čtyři na základě úkolování a dvě z vlastní iniciativy). Ke konci roku 1976 byla spolupráce s TS MARKEM ukončena, neboť byl přeřazen na jiné pracoviště (respektive odešel do důchodu). V průběhu spolupráce mu byla Státní bezpečností udělena odměna formou věcného daru.⁵⁰

Odstěpný závod uranových dolů Zadní Chodov

/ve světle materiálů StB/

Uranové doly n. p. Zadní Chodov v roce 1967 zahrnovaly podnikové ředitelství se sídlem v Tachově, šachtu č. III, šachtu Vítkov II, šachtu Dyleň, která se nacházela v okrese Cheb a svým položením byla velmi specifická (viz dále), a dopravu se sídlem v obci Skláře, okr. Mariánské Lázně. Zaměstnáno zde bylo cca dva tisíce zaměstnanců, z nichž jednu třetinu tvořili bývalí vězni; po výkonu svého trestu byli znovu umístováni „na uran“.

Co se týká agenturní situace v této době, vypadala takto: jeden rezident, dva agenti a sedm informátorů. Na jednotlivých úsecích byla agentura rozmístěna takto: ředitelství OZ – čtyři TS; šachta č. III – dva TS; Vítkov II – dva TS; ubytovna UD – jeden TS plus desátá JARMILA: „*V květnu 1967 byl získán spolupracovník JARMILA do ředitelství UD. Jedná se o provozního inženýra, který má vztahy do KS a možnosti k vízovým cizincům.*“⁵¹

V Uranových dolech Zadní Chodov v polednovém uvolnění vystupovali zejména proti stanovám strany KSČ, volali po založení Sociálně demokratické strany. Odmítalo

50 ABS, agenturní sv. reg. č. 682618 MV.

51 ABS, objektový sv. reg. č. 2845 – Uranové doly, Záznam ze dne 6. 11. 1967, s. 1–2.

se placení stranických příspěvků ve stanovené výši do té doby, než bude svolán XIV. sjezd KSČ. Na dole č. III bylo pod pohružkou stávky požadováno finanční odškodnění horníků za více než deset let práce v podniku.⁵²

„Velmi aktivně ve prospěch pravice vystupoval předseda CZV KSČ Štefan Čaj⁵³, který ve spolupráci s bývalým vedoucím tajemníkem OV KSČ Tachov byl na aktivu, kde se velmi ostře útočilo proti aparátu OV KSČ i na vyšší stranické orgány a funkcionáře z pozice pravice. Navrhovalo se zastavení činnosti ROH, svolání shromáždění z celého okresu za účasti tak zvaných progresivních činitelů.“⁵⁴

Velmi stručně, jasně a výstižně celkovou situaci vystihl mjr. StB Kasýk:

„Na okrese Tachov, na pracovištích Uranového průmyslu, byla v období tak zvaného obrodného procesu při různých příležitostech některými zaměstnanci zdůrazňovaná nerenovatibilita dodávek uranu do Sovětského svazu, na druhé straně byla zdůrazňována výhodnost orientace trhu na kapitalistické státy. Strategický význam byl snižován na charakter průmyslové výroby, na zveřejňování dosud utajovaných skutečností.“⁵⁵

Po vstupu vojsk na naše území 21. srpna 1968 přišli pracovníci OZ UD Zadní Chodov do zaměstnání na ranní směnu. Po skončení směny horníci poukazovali na možnost přerušení dodávky elektrické energie, čímž by došlo k vystavení pracovníků v podzemí nebezpečí. Z tohoto důvodu odpolední směny již nefáraly. Zaměstnancům bylo sděleno, aby se příštího dne dostavili do zaměstnání, kde jim bude oznámeno, zda se bude pokračovat v práci. Ještě před příchodem zaměstnanců na ranní směnu se Stanislav Vlasák telefonicky spojil s generálním ředitelem ČSUP ing. Karlem Bočkem, který informoval Vlasáka, že na OZ UD Příbram byla na protest proti vstupu vojsk na naše území vyhlášena stávka.

„Vlasák uvádí, že z telefonického hovoru, který vedl s ing. Bočkem, rozpoznal, že tento vyzývá i zaměstnance UD Zadní Chodov, aby vstoupili do stávky. Z těchto důvodů, že počal organizovat stávku na šachtě Vítkov II, která se 23. 8. 1968 rozšířila i na další dvě šachty t.j. na Dyleň a šachtu č. III. Podle jeho výpovědi stávku organizoval proto, protože měl před ing. Bočkem určitý respekt, viděl v něm rozhodující osobnost v UP, a proto respektoval jeho vůli. Z výpovědi Stanislava Vlasáka, jakož i Jaromíra Grolla⁵⁶, byly zjištěny další skutečnosti, týkající se přípravného jednání směřujícího ke zničení přísně tajných dokumentů, za účelem znemožnění pokračování v těžbě.

Jak Stanislav Vlasák, tak i Jaromír Groll vypovídají, že v srpnových dnech 1968 se zúčastnili porady u generálního ředitele ing. Bočka, který přítomné instruoval v tom směru,

52 ABS, objektový sv. reg. č. 2845 – Uranové doly, Zpráva o situaci na úseku uranového průmyslu ze dne 3. března 1975, s. 6.

53 Tamtéž, s. 13. „Bývalý předseda CZV KSČ UD Zadní Chodov. Jmenovaný utrpěl pracovní úraz, závod vyplácí odškodnění 6500 Kčs měsíčně. Nyní pracuje v Mariánských Lázních u stavebního družstva, bytem Mariánské Lázně, NO. Materiály předány O-StB Cheb.“

54 Tamtéž, s. 6.

55 Tamtéž.

56 Jaromír Groll, bývalý zastupující předseda CZV ROH a předseda celopodnikového stávkového výboru.

že jakmile dojde ze strany přítomných vojsk k násilnému přerušení stávky a horníci budou násilím donuceni těžít uran pro SSSR, že tomuto je třeba zabránit zničením technické dokumentace a likvidací šachet. Svědek Groll na podporu své výpovědi předal vyšetřovateli poznámky pořízené přímo na poradě v Příbrami, z nichž jsou prokázány shora uvedené skutečnosti. Na základě porady uskutečněné u ing. Bočka v Příbrami a předaných instrukcí, jak postupovat v případě násilného přerušení stávky, byly pro tento případ připraveny příslušné návrhy, jak likvidovat v n. p. UD Zadní Chodov. Tato skutečnost byla zjištěna z výpovědi svědků Jaromíra Grolla, ing. Františka Jakubíka, Štefana Kosíka, ing. Milana Doležala a dále z výpovědi předběžně vyslechnutých osob, které byly vyslechnuty operativními orgány [...]

V souladu s výpověďmi svědků obv. Boček doznává i to, že na poradě uskutečněné 27. 8. 1968 v Příbrami hovořil před zástupci jednotlivých n. p. o tom, že v případě, dojde-li k násilnému přerušení stávky a dělníci budou donuceni násilím těžít uran pro SSSR, že tomuto lze zabránit zničením technické dokumentace a vypnutím proudu, čímž měl na mysli zatopení šachet.⁵⁷

V době stávky na UD Zadní Chodov vznikaly různé nátlakové akce, rezoluce a útoky proti veřejným činitelům. Zbraně Lidových milicí byly záměrně ukrývány, připravovaly se plány k likvidaci šachet, zničení dokumentace, výstavba ilegálního vysílače. Konspirační byty s možností ilegálního přechodů do NSR byly připraveny pro potřeby exponentů pravice (např. ředitele televize Jiřího Pelikána, bývalého tajemníka ÚV KSČ Mlynáře a dalších).⁵⁸ Byla ustavena Rada pracujících, která již 22. srpna 1968 rozhodla o právu ředitele disponovat s rezervním fondem pracujících na úhradu stávky. Z tohoto fondu bylo použito 2 260 000 Kčs. V důsledku stávky na okrese Tachov vznikly ztráty 5 627 000 Kčs.⁵⁹ Toto vše se dělo za vědomí, respektive se souhlasem Karla Bočka.

„Ze shora uvedeného je tedy prokázáno další skutkové jednání ing. Karla Bočka, směřující jednak k návodu, a jednak k přípravnému jednání k sabotáži, pro kterýžto skutek bude nutno vznést další obvinění. V souvislosti s vyšetřováním trestní věci vedené proti obviněnému ing. Karlu Bočkovi, bylo na odboru vyšetřování správy StB Plzeň dne 2. 11. 1970 zahájeno trestní stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř. ve věci přípravného jednání k trestnému činu sabotáže podle § 7 odst. 1, § 97 odst. 1 písm. b) tr. zákona, neboť jak z operativních materiálů, tak i z dosavadního stavu vyšetřování vyplynulo důvodné podezření, že někteří odpovědní hospodářští vedoucí se dopustili shora uvedené trestné činnosti. Jde zejména o Stanislava Vlasáka, Jaromíra Grolla, ing. Fricmana.“⁶⁰

Ve skupinovém objektovém svazku URAN reg. č. 13822, který byl založen v roce 1970 na skupinu pravicově zaměřených osob pro jejich činnost v roce 1968–1969, byla pozornost věnována zejména těmto osobám:

57 ABS, objektový sv. reg. č. 2845 – Uranové doly, Informace o stavu vyšetřování v trestní věci proti obviněnému ing. Karlu Bočkovi, s. 3.

58 Tamtéž. Zpráva o situaci na úseku uranového průmyslu ze dne 3. března 1975, s. 7.

59 Tamtéž.

60 Tamtéž. Informace o stavu vyšetřování v trestní věci proti obviněnému ing. Karlu Bočkovi, s. 3.

„Stanislav Vlasák, býv. vedoucí dolu Vítkov II.; Ing. Karel Fricman, býv. ředitel OZ UD Zadní Chodov; Jaromír Groll, bývalý zastupující předseda CZV ROH a předseda celopodnikového stávkového výboru.

Svazek byl v roce 1971 ukončen a předán vyšetřovacímu odboru S-StB Plzeň.

Vlasák byl odsouzen okr. soudem Tachov roce 1971 podle § 132/1,2, 129/1,2 tr. z. 1961 na 3 roky odnětí svobody nepodmíněně a k zákazu výkonu funkce s hmotnou zodpovědností na 3 roky a v roce 1972 byl odsouzen krajským soudem Plzeň podle § 97/1a, b tr. z. 1961 na 6 roků odnětí svobody nepodmíněně.⁶¹

Od roku 1968 do roku 1970 emigrovalo z Československa čtyřicet pět zaměstnanců z OZ Zadní Chodov. Z těchto emigrantů byl jeden nositel státního tajemství „Přísně tajné“ (ST PT) a tři nositelé státního tajemství „Tajné“ (ST T).⁶² Ještě v roce 1968 (16. prosince) se vrátil z NSR, kam ilegálně vycestoval 6. září 1968, elektrikář podnikového ředitelství Rostislav Válek (nar. 1944).⁶³

Cíle a záměry pravice na okrese Tachov shrnul nám již známý mjr. StB Kasýk takto:

„Záměry pravice, které vyvrcholily v krizovém období 1968–1969, byly zaměřeny zejména k odtržení od socialistických zemí, hlavně pak od SSSR. K tomuto měla sloužit záminka o výhodném obchodu s uranem s kapitalistickými zeměmi. Za tím účelem spolupracovaly odpovědné osoby, pravicově zaměřené (Čaj, Bukovský), na úseku těžby radioaktivních surovin s podobně zaměřenými osobami, zejména zástupci OP Škoda Plzeň (Haur) [spr. Hauer – pozn. aut.]. Chtěli svoje zájmy prosazovat i ve vrcholných stranických orgánech, a to zvolením společného kandidáta do ÚV KSČ. Jednalo se zejména o vlastní využití a výrobu palivových článků, a tím narušení obchodu se SSSR. Stávka, vyhlášená pod heslem ‚Ani gram uranu okupantům‘ jasně dokazovala úmysly pravicově zaměřených sil a jejich cíl – narušit přátelské vztahy se SSSR, a tím i dodávky uranu do SSSR.

Na UD Západní Čechy se toto pravicově oportunistickým silám podařilo a následky jejich činnosti jsou patrné ještě v současné době [rok 1975 – pozn. aut].⁶⁴

61 ABS, objektový sv. reg. č. 2845 – Uranové doly, Zpráva o situaci na úseku uranového průmyslu ze dne 3. března 1975, s. 18.

62 „Ing. Taták Josef, nar. 1930 [...] Byl to nomenklaturní funkcionář a člen OV KSČ v Tachově. Jeho znalosti státního tajemství v oboru působnosti Ústřední správy uranového průmyslu v ČSSR jsou úplné. Například měl přehled o geologických zásobách ‚U‘ kovu v ČSSR, o obsahu ‚U‘ kovu Ra v radioaktivních vodách a koncentrátech, znal údaje o těžbě, úpravě, dopravě a odbytu radioaktivních surovin. Ing. Kaucký Antonín, nar. 1935 [...] Byl nositelem hospodářského tajemství a měl znalosti o trhavinách, výbušninách a jejich celkové spotřebě v závodě. Ing. Čapek Karel, nar. 1925 [...] Zastával funkci energetika závodu a znal celkovou spotřebu el. energie závodu.

Ing. Kazda Richard, nar. 1942 [...] Zastával funkci úsekového geologa a měl znalosti o geologické situaci několika důlních pater na dole Vítkov II.“

Tamtéž. Situace v uranovém průmyslu, Zpráva ze dne 13. února 1970, s. 2–3.

63 Tamtéž. Zpráva ze dne 10. března 1972, s. 6.

64 Tamtéž. Zpráva o situaci na úseku uranového průmyslu ze dne 3. března 1975, s. 16.

Provolání předsednictva okresního výboru KSČ v Příbrami

Předsednictvo okresního výboru KSČ v Příbrami projednalo dálnopis, který dnes, 21. srpna v ranních hodinách obdrželo a zhodnotilo vzniklou situací.

Dálnopis ÚV KSČ zní:

Vážení soudruzi!

Sdělujeme Vám, že jsme v průběhu svého zasedání okolo 23.30 hod. dostali zprávu, že vojska SSSR, NDR, BLR, PLR a MLR vstoupila na území ČSSR. První tajemník ÚV KSČ, prezident republiky, předseda NS, předseda vlády nebyli předem s tímto vojenským krokem seznámeni.

ÚV KSČ došlo k závěru, že je nezbytné, učinit vše pro zachování rozvahy. Je toho názoru, že jakýkoliv odpor vojskům by byl nesmyslný a tragický a žádá vás, aby v tomto duchu postupovali všichni funkcionáři; nechť zůstanou na svých místech a v pohotovosti.

Předsednictvo Ústředního výboru KSČ vás žádá, abyste vyčkali jeho dalších rozhodnutí.

Předsednictvo Ústředního výboru KSČ

POV KSČ v Příbrami přijalo na základě tohoto dálnopisu a vzniklé situace usnesení, podporovat plně ÚV naší KSČ a vládu naší republiky, v čele se s. Dubčekem, Svobodou, Černíkem a Smrkovským a řídit se i nadále jejich pokyny. V současné době vyzývá POV KSČ v Příbrami všechny spoluběžany, všechny pracovníky v závodech, v dolech, pracovištích a úřadech, i v zemědělství, aby v souladu s dálnopísem ÚV KSČ zachovali klid, nastoupili na svá pracoviště a dokázali, že tak jako před příchodem armád Varšavské smlouvy, i nyní je u nás klid a pořádek, který jsme schopni pod vedením naší KSČ zachovat vlastními silami.

Demokratizační proces, nastoupený v lednu letošního roku nesměřoval k oslabení, ale naopak k posílení socialismu v naší zemi i k upevnění celého socialistického tábora a jsme rozhodnutí v něm pokračovat. Žádáme, abyste v klidu vyčkávali dalších našich pokynů, aby pracovní kolektivy na závodech a všech pracovištích se vyvarovaly neuvážených a násilných forem jednání, které by mohly zavdat přetřásnu k opodstatnění pobytu vojsk Varšavské smlouvy na našem území. Při styku s příslušníky těchto armád zachovejte klid, přátelsky jim vysvětlujte skutečnou situaci u nás, to, že jsme schopni vypořádat se vlastními silami s extrémními a protisocialistickými živly, že situace u nás žádný zásah armád Varšavské smlouvy nevyžadovala a nevyžaduje.

Děkujeme Vám za nkázněné plnění našich pokynů.

Dne 21. VIII. 1968.

Předsednictvo okresního výboru KSČ v Příbrami

P R O V O L Á N Í

Stranické , odborové a hospodářské vedení národního podniku MAPE Mydlovary se sešlo znovu v 19 hodin dne 21. srpna 1968 k posouzení vzniklé situace a rozhodlo se přijat toto opatření: S okamžitou platností zastavujeme veškeré dodávky uranových koncentrátů do SSSR a to z důvodu, že nadále pokračuje přísun dalších okupačních armád a obsazování Československa. Obnovení dodávek podmiňujeme vyřešením vzniklé situace ve směru zajištění suverenity našeho státu a odchodu okupačních armád z našeho území.

Bezpodmínečně dále žádáme obnovení veškerých práv souvisejících s vykonáváním činností vládních a stranických orgánů.

Slibujeme svou věrnost Dubčekovu vedení strany, Černíkově vládě, Národnímu shromáždění v čele se s. Smrkovským a prezidentu ČSSR s.L.Svobodovi.

Handwritten signatures of several individuals, including names like Dubček, Holopfel, Gembala, Vojtek, and others.

Telefonicky se připojil k této veřejné gaudin (n) ředitel uranového průmyslu a. p. Příbram a a. p. Západní Čechy

Soudruh

Ludvík S v o b o d a - president republiky
 ÚV KSČ s. D u b ě k
 Vláda ČSSR - s. Č e r n í k
 Nár. shromáždění - s. S m r k o v s k ý

Příbram, 22.8.1968

Jménem deseti tisíce pracujících národního podniku Uranové doly Příbram v čele s podnikovým výborem KSČ, CZV ROH a vedením národního podniku - po projednání na shromáždění všech pracujících - se rozhodli přijmout tuto resoluci:

- 1/ S okamžitou platností zastavujeme veškeré dodávky uranových rud a uranového koncentrátu do SSSR a to z důvodů, že naše republika byla obsazena okupačními armádami státu Varšavské smlouvy.
 Žádáme bezpodmínečným odchod těchto armád.
- 2/ Žádáme důrazně propuštění z internace ústavních zákonných představitelů strany a státu - zřejměna s. Dubčeka, Černíka, Smrkovského, Kriegla, Císaře a dalších o kterých případně nevíme, aby se mohli újmout svých funkcí na řízení státu.
 Zásadně se distancujeme od jednání Koldera, Bilaka, Barbírka a Jndri jakýchkoliv jiných dalších samozvanců a zrádců našich národů-
- 3/ Na podporu těchto našich požadavků souhlasíme s vyhlášením generální stávky na území celé naší republiky. Výpadek v naší výrobě po splnění uvedených požadavků nahradíme zvýšeným úsilím celého kolektivu národního podniku.
- 4/ Žádáme, aby svolanému sjezdu KSČ nebylo znemožňováno jakýmkoliv způsobem jeho jednání.

Žádáme, aby naše stanovisko - zastavit uran do SSSR - bylo sovětským představitelům sděleno a toto stanovisko mimo jiné zasiláme sovětskému velvyslanectví.

Protože si nejsme jisti, zda naše resoluce bude postoupena na příslušná místa, dáváme ji k dispozici všem dosažitelným rozhlasovým stanicím.

Za pracující n.p. UD Příbram: PV KSČ: CZV ROH: ved. n.p.:

URANOVÉ DOLY - PŘÍBRAM
 národní podnik
 v Kanározech (2)
 P. ŠCHR. 6.3 - PŘÍBRAM

PODNIKOVÝ VÝBOR
 KOMUNISTICKÉ STRANY ČESKOSLOVENSKE
 Uranové doly n. p. Příbram
 okres Příbram

Org. č. 121-01-1
 OZÁVODNĚNÝ ROH
 Uranové doly Příbram

SVOBODA

LISTOVNÍK KV KSC STŘEDOČESKÉHO KRAJE
PRO STŘEDOČESKÝ KRAJ A PRAHU

Článek čtenáři Svobody - spoluobčané!

Je všem Vám se podeřilo obdržet Svobodu, která vyšla za mimořádných podmínek. Naše tiskárny v Praze na Poříčí jsou okupovány a další čísla Svobody se vydávají v jedné náhradní tiskárně. Stejně tak obtížná je i distribuce.

Z toho důvodu jsme se rozhodli přislat k Vaší informovanosti i vydávání těchto mimořádných čísel. Budeme se tak snažit do té doby, než se vydávání Svobody obnoví.

Redakce Svobody

V Příbrami neustále zasedá Okresní výbor KSC a plně se staví za legální ústřední výbor KSC, vedené soudruhem Dubčekem.

Ve čtvrtek odpoledne OV KSC projednal resoluci 14. mimořádného sjednání KSC a vyslovil s ní plný souhlas. Vyzval současně střeňnické organizace v okrese, aby jednali v jejím duchu.

■ ■ ■

Ve OV KSC v Příbrami se soustředily stovky resolucí. Do 16 hodin se na podpisové archy podepsalo 31 361 občanů. Toto číslo není konečné.

At žije svobodné Československo ! Okupanti - jděte domů !
Svobodu Dubčekovi, Smrkovskému a dalším internovaným soudruhům!!!!!!!!!!!!!!

VĚNOVÁNO SITUACI [ ]
NA PŘÍBRAMSKU

Dobyt okupantů

Zatím jsou okupační vojska sovětské armády v těchto místech na Příbramsku: nejsilnější jednotka je umístěna na stadionu Baník u Litavky. Tato jednotka má 6 těžkých tanků a tři obrněná vozidla. Velí jí major, který prý byl jmenován /kým? / velitelem města. Druhá skupina se usadila na hlavní křižovatce silnice Skalka. Podle nepotvrzených zpráv se objevila část sovětských jednotek v okolí Rožmitálu pod Třemšínem.

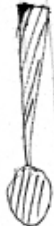
HORNÍCI VE STÁVCE

Na Příbramsku stávkují Uranové doly. Podobně chtěli včera učinit i horníci Rudných dolů. Sachta 16. se rozhodla, aby část zaměstnanců hlídala zařízení dolu, zatímco ostatní půjdou s vlastními vozidly na pomoc zemědělcům. Vyzývají ostatní k následování.

POCHOD ULICEMI

Pracující dolů III Uranových dolů Příbram se vydali ve čtvrtek dopoledne na mlčenlivý pochod hornickým městem. Za československou vlajkou šly řady horníků. Lidé zdravili pochoduující, pacienti z nemocnice volali: At žije svoboda. Nejtěžší cesta vedla kolem kasáren u Obory. Bezbranní vojáci natlačeni v oknech měli slzy v očích. Slzy v očích měli i lidé, které mlčenlivý proud potkával cestou ke Generálnímu ředitelství Uranových dolů a dále sídlištěm ke stadionu Baník.

Zástupci mlčenlivého davu chtěli mluvit s velitelem okupační jednotky. Potom se za zavřenců branou stadionu znovu jednalo o pobytu vojáků v okolí města.

S i t u a c e v U r a n o v ý c h d o l e c h

Z prohlášení ze závodů, národních podniků Základna rozvoje a Geologický průzkum Uranového průmyslu.

Český a slovenský národ se nikdy nesmířil s žádnou porobou, v nejtěžších chvílích jsme si zahovali svou tvář a vnitřní svobodu. Naši cestu k humanistickému, demokratickému socialismu nikdy neopustíme, zůstaneme jí věrni. Zachovejte si tuto důvěru každý v sobě. Nezapomenejte: Národ nikdy neopustil a neodpustí agresorům a zrádcům.

Redaktoři závodního časopisu PAR

Montáže - vlečka :

Ranní vzrušení - kategorický nesouhlas - hluboké politování nad tímto krokem, který vysoce narušil přátelské vztahy a dobré naděje.

Montážní závod :

Vyslovujeme hluboké znepokojení nad okupací našeho státu a žádáme okamžité stažení vojsk států Varšavské smlouvy.

Stavební závod :

U nás je klid. Podrobili jsme se tomu, co se po nás žádá. Vrátili se do práce, zatnout zuby a zachovat se jako Češi.

Podnikové ředitelství ZRUP :

Je pro nás otřesné vědomí jak tento nepředložený čin poškodí myšlenku socialismu nejen u nás, ale v celém světě. Jakémukoliv jinému jednání, jiným závěrům, než Dubčkovského vedení, vyslovujeme jen nedůvěru, ale i zásadní nesouhlas, který projevíme solidaritě s výzvou ostravských soudruhů - zahájit generální stávkou.

Geologický průzkum Uranových dolů :

Až do doby odchodu okupačních armád z území naší republiky nepřijmeme dobrovolně pro Sovětský svaz ani gram uranové rudy. Do odchodu okupačních vojsk jsme požádali sovětské experty, aby opustili svá pracoviště.

N á š u r a n j e p r o m í r

n e p r o o k u p a n t y !!!!!!!!!!!!!

Řečizávodní schůze na dole č. 15 národního podniku Uranové doly – Přebíram, konaná dne 26. srpna 1968 se usnesla na následujícím stanovisku:

1. Pokračovat ve stávce dokud se nevrátí naši legální představitelé, soudruzi Svoboda, Dubček, Smerkovský, Černík, z jednání z Moskvy a neoznámí nám výsledek jednání.
2. Bude-li jednání přijatelné pro náš stát a oba naše národy, jsme ochotni prostoje vzniklé stávkou odpracovat ve volných sobotách.
3. Nebude-li výsledek jednání přijatelný, je nám jasné, že naše vůle bude znásilněna okupanty a že budeme k práci donuceni vojenskou mocí. Dokud se tomu nestane, nebudeme pro okupanty uran těžit.
4. Toto naše stanovisko činíme opětovně proto, abychom na 100 % dodrželi naše heslo: "Aní gram uranu okupatům". Chceme však republice pomoci a proto jsme ochotni svou práci vynaložit v jiných oborech, především v zemědělství, v zásobování i jinde.

Stávkový výbor č.č. 15
Uranových dolů - Přebíram

[Handwritten signatures of the strike committee members]

Zápis ze schůze na dole 15 národního podniku UP Přebíram ze dne 26. srpna 1968. (ABS)

NÁVRH podnikového stávkového výboru,
 PV KSČ, CZV ROH, a vedení podniku

S T A N O V I S K O

pracujících Uranových dolů v Příbrami ze společné schůze
 v pondělí dne 26. 8. 1968 - ráno.

Po zhodnocení současné situace a v souladu s naším dřívějším stanoviskem se dnes pracující Uranových dolů Příbram rozhodli:

1. Dále pevně stojíme za naším rozhodnutím a heslem "Ani gram uranu okupantům!"
 Proto také, přesto že chápeme potřebu normalizovat hospodářský život v naší republice, nemůžeme a nenastoupíme do práce na těžbě uranové rudy. Nebudeme proto i nadále řádat a obnovit práce jen na povrchu a pomocných provozech.
2. V souladu s výzvou ÚV KSČ a vlády budeme však pracovat tam, kde to pomůže naší okupované republice a jejímu lidu. Nastoupíme proto podle potřeby práci především v zemědělství, potravinářství, v dopravě i jinde, prostě všude tam, kde bude potřeba poctivých rukou.
3. Budou-li v příštích dnech již takové podmínky, že náš uran nebude moci sloužit okupantům, jsme připraveni rychle obnovit těžbu a slibujeme pracovat tak, že rychle nahradíme vzniklý výpadek a ztráty.
4. Vyzýváme pracující na ostatních podnicích a závodech, kde výsledky práce nemohou být zneužity okupanty a budou sloužit výlučně našemu státu a lidu, aby nastoupili do práce a obnovili výrobu. Jsme připraveni jim přijít na pomoc. Zároveň děkujeme pracujícím Severočeských hnědouhelných dolů za projevenou solidaritu a nabídnutou materiální pomoc. Můžete se na nás spolehnout - nezklameme a neustoupíme!
5. Opěškovně důrazně požadujeme okamžitý odchod okupačních vojsk. Vyzýváme všechny odboráře, všechny čestné lidi na celém světě, aby nás v tomto základním a oprávněném požadavku při obhajobě lidských práv účinně podpořili.
6. Znovu jednoznačně prohlašujeme, že pevně stojíme za řádně zvolenými legálními orgány v čele se soudruhy Luďvíkem Svobodou, Alexandrem Dubčekem, Oldřichem Černíkem a Josefem Šmrkovským.
 Proto také plně podporujeme a jediné uznáváme nový Ústřední výbor KSČ řádně zvolený XIV. sjezdem strany.
 Nikdy neuznáme řádně jednotlivce, nebo skupiny zrádců, kteří by se chtěli vydávat za naše představitele.

Oba naše národy, všechny lid naší Československé socialistické republiky již mnohokrát prokázal svou jednotnost a pevnost. Dokážeme jí i nyní v nejtěžších dobách našeho života. Věříme, že naše pravda zvítězí!

Šachta Dyleň

/ve světle materiálů StB/

Šachta Dyleň měla velmi specifickou polohou, proto jí věnujeme zvýšenou pozornost. Nacházela se v přímém kontaktu s územím Bavorska. V zájmu utajení uranového průmyslu představovala blízkost „kapitalistické ciziny“ velký problém. Uvažovalo se dokonce o vytvoření jakési ohromné betonové zdi, přes kterou by nebylo na československé území z Bavorska vidět. Jak se ale ukázalo, takovou zeď nelze postavit. Je tedy pochopitelné, že zájem „nepřátelských rozvědek“ o uranový průmysl se projevil hlavně v letech 1968–1969.

Jmenovaná šachta Dyleň leží v těsné blízkosti státní hranice s NSR. O její geologickou situaci se zajímala hlavně těžařská společnost Brunhilda, která se zabývá průzkumem geologické situace a těžby uranu na německé straně. Již od poloviny šedesátých let projevoval o geologickou situaci, kvalitu rudy, měřicí přístroje a inženýra, který by tyto informace poskytl,⁶⁵ zájem australský státní příslušník Rudolf Oppelt.⁶⁶ Konkrétně na československém občanovi požadoval dva kilogramy rudy z dolu, který se nacházel v blízkosti státní hranice, a detektor, kterým se zjišťuje kovnatost rudy. Podle zjištění StB byl Oppelt ve styku s cizí rozvědkou.⁶⁷

„Rozborem těchto poznatků se došlo k závěru, že rozvědka měla zájem o získání uranové rudy z dolu Dyleň, který je situován v těsné blízkosti státních hranic s NSR. O správnosti těchto závěrů o zájmu nepřátelských rozvědek o uranový průmysl svědčí další poznatky získané v tomto směru. Počátkem roku 1968 byla vyvíjena velká snaha z odborných míst ze západoněmecké strany o spolupráci s našimi odborníky v těžbě radioaktivních surovin, o spolupráci ve výzkumu, průzkumu ložisek uranové rudy a technické spolupráci, a to hlavně v prostoru Dyleň, kde byl ze strany západoněmecké zájem hlavně o geologickou situaci. Toto zřejmě vyplývalo z té skutečnosti, že krátce před tím začal průzkum a výstavba dolu na bavorském území v bezprostřední blízkosti státní hranice, vzdálenost od šachty Dyleň cca 500 m.“⁶⁸

Přímou nabídku na vědecko-technickou spolupráci uvedla ve svém dopise společnost Brunhilda v roce 1969.⁶⁹ Je zcela samozřejmé, že k této problematice byli „vytěžováni“

65 ABS, objektový sv. reg. č. 2845 – Uranové doly, Zpráva ze dne 10. března 1972, s. 10. „Inženýra, o kterého se zajímal, se dosud nepodařilo ustanovit.“

66 Tamtéž, s. 9.

67 Tamtéž. Situace v uranovém průmyslu, Zpráva ze dne 13. února 1970, s. 4.

„Byl ve styku s bývalým pracovníkem SD, jistým Blöchem.“ Tamtéž. Zpráva ze dne 10. března 1972, s. 9.

68 Tamtéž. Zpráva ze dne 13. února 1970, s. 3–4.

69 Tamtéž. Zpráva ze dne 10. března 1972, s. 10. „Vzhledem k tomu, že společnost Brunhilda nepokročila ve svém průzkumu dosti daleko, lze usuzovat, že má zájem o snadné získání poznatků v tomto směru. O tom svědčí i ta skutečnost, že s tímto návrhem se dostavili do ČSSR koncem října 1971 dva odborníci – zástupci této firmy, a to geolog Hans Bultemann, nar. 1922 [...] a důlní inženýr Hubert Egner, nar. 1929 [...]“

emigranti. Koncem roku 1968 uprchli do NSR Rostislav Válek (viz výše) a Josef Oravec. Válek se později vrátil a při zpětném „vytěžování“ bezpečnostními orgány uvedl, že:

„[...] po přechodu státních hranic byli odvezeni příslušníky GP do úřadovny v Mark-tredwitz, kde byl každý samostatně vyslýchán orgány v civilu. Výslech trval asi 3 hodiny a kromě jiného se týkal i UD Zadní Chodov. Válek byl dotazován na těžbu v uranových dolech, budovy, stavy lidí, kam vedou šachty, a hlavní zájem byl o šachtu Dyleň. Za účelem upřesnění mu byl předložen letecký fotografický snímek, na kterém byla zachycena šachta Dyleň. K tomu musel upřesnit vše, jako například, co je umístěno v jednotlivých budovách, k čemu slouží který objekt, věže, hloubky šachty, množství těžby, obsah rudy, profil a ražení chodeb, zejména otázka jejich směru, zda tyto jsou vedeny směrem ke státní hranici, celkový počet zaměstnanců UD.“⁷⁰

Není pak divu, že při přejímce stavby linky vysokého napětí pro šachtu Dyleň, která zcela paradoxně vedla přes NSR, „[...] sdělil vedoucí šachty Brunhilda zástupci Omnipolu, který linku přejímal, že je velmi dobře informován o tom, co se u nás na druhé straně děje [...] a uváděl hloubku šachty a chlubil se tím, že přesně ví, kolik rudy se těží, kolik zde pracuje lidí a jaká je kvalita rudy. Dále hovořil o tom, že je dobře informován i o potížích a problémech v Zadních Chodově a na Vítkově.“⁷¹

Koncem roku 1968 byla na příkaz Ing. Bočka vytvořena skupina geologů, kteří zpracovali nabídku geologické situace ložiska šachty Dyleň pro sousední důl na západoněmecké straně.⁷² Hrozilo zde totiž, že v případě nezkoordinování práce na obou stranách dojde k ohrožení horníků, například průvalem vody, nezajištěností střelných prací apod. Dne 31. května 1972 bylo domluveno, že od státní hranice bude na obou stranách ochranný kolmý pilíř o šířce sto metrů pro hornická díla a padesát metrů pro vrtné práce.⁷³

Situaci na UD Zadní Chodov lze shrnout asi takto: V souvislosti se společenskými a politickými událostmi v letech 1968–1969 se projevila zhoršená situace i zde. V této době probíhaly ze strany zaměstnanců OZ UD protikomunistické a protisovětské akce. Docházelo mimo jiné u některých členů KSČ i k verbálnímu, ale i fyzickému napadání. Objevily se tendence zrušení smlouvy se Sovětským svazem a prodeje uranové rudy do kapitalistické ciziny.

70 ABS, objektový sv. reg. č. 2845 – Uranové doly, Situace v uranovém průmyslu, Zpráva ze dne 13. února 1970, s. 4.

71 Tamtéž, s. 4–5.

72 Hlavní geolog OZ UD Zadní Chodov Ing. Radko Paška k tomu vypověděl: „Ložisko Dyleň je otevřenou jámou ve vzdálenosti asi 700 m od státní hranice s NSR. Uranové zrudnění se nachází na zóně, která směrem na hloubku upadá k jihu, to znamená k státní hranici. Na základě geologických předpokladů a pozitivních výsledků na úrovni 10. patra předpokládáme, že uvedené rudné těleso, přibližně na úrovni 18. patra přechází mimo naše státní území do NSR. Na uvedenou skutečnost jsem upozorňoval na zasedání Komisi pro radioaktivní zásoby a žádal jsem, aby byly podniknuty patřičné kroky, abychom zjistili geologickou situaci na území NSR, kde mi bylo známo, že se hloubí šachta.“ Tamtéž. Informace o stavu vyšetřování v trestní věci proti obv. ing. Karlu Bočkovi, s. 1.

73 Tamtéž. Zpráva z jednání zástupců ČSSR a NSR o vzájemném zajištění bezpečnosti práce a provozu na obou stranách státní hranice v oblasti dolů Dyleň a Brunhilda, s. 2.

„Tyto úvahy došly dokonce tak daleko, že se uváděly i takové možnosti, že NSR by financovalo těžbu uranové rudy, konkrétně dolu Dyleň, a veškerá těžba z tohoto dolu by se dala k dispozici NSR.“⁷⁴

V době polednového uvolnění se podle StB začaly projevat různé nátlakové akce, například možnost stávek, k prosazení některých zájmů zaměstnanců UD:

Nepřátelské protikomunistické, antisocialistické a protisovětské nálady se pak vyhrtoily srpnovými událostmi roku 1968 a příchodem vojsk Varšavské smlouvy do ČSSR. Nejsložitější situace v tomto napjatém období byla na šachtách Vítkov a Dyleň:

„Projevila se značná aktivita zaměstnanců, protisovětsky zaměřená, vyskytovaly se různé nápisy na šachtách, zaměstnanci rozšiřovali různé letáky a výzvy k odporu proti vojskům Varšavské smlouvy, rozesílali rezoluce, došlo ke stávce. Zaměstnanci se angažovali v různých dalších protisovětských akcích. V čele těchto akcí stály stávkové výbory, které byly ovlivňovány přímo i hospodářskými pracovníky, jak se konečně projevilo i na Vítkově. Podle poznatků, získaných v té době, docházelo i k vysílání různých rezolucí vysílačkami, které byly instalovány na šachtě Dyleň a šachtě č. II v Zadním Chodově, a jež pak údajně přebíraly západní vysílače a televize. Dokonce byl dán návrh na vypracování plánu možné likvidace šachet.“

Tato protisovětská a protikomunistická nenávisť, které podlehla větší část zaměstnanců UD se projevila i později, kdy docházelo k různým protestním i nátlakovým akcím při různých příležitostech, jako v lednu 1969 a v březnu 1969 po vítězství našich hokejistů nad SSSR. V té době došlo ke značnému výskytu protisovětských a protikomunistických nápisů, a to hlavně na šachtě Vítkov II. Později, v srpnu 1969, byly zjišťovány přípravy různých protestních akcí, avšak až na projevy několika jedinců k vážnějšímu narušení pořádku nedošlo. Všechny tyto okolnosti zapřičiňují, že ještě ani dosud situace není na UD konsolidována a řada zaměstnanců zastává v současné době protikomunistický a protisovětský postoj.“⁷⁵

74 ABS, objektový sv. reg. č. 2845 – Uranové doly, Situace v uranovém průmyslu, Zpráva ze dne 13. února 1970, s. 5.

75 Tamtéž, s. 5–6.

Odštěpný závod uranových dolů Dolní Rožinka, Chemická úpravna DIAMO a Geologický průzkum UP Nové Město na Moravě

/ve světle materiálů StB/

Politickou situaci na úseku n. p. OZ UD Dolní Rožinka, CHÚ-DIAMO a GP UP Nové Město na Moravě v letech 1967–1970 lze charakterizovat podobně jako na ostatních pracovištích ČSUP.

V druhé polovině roku 1967, zejména po zasedání ÚV KSČ, se začínaly aktivně projevovat nepřátelsky orientované osoby z řad technické inteligence i z řad osob, jež byly v minulosti trestány za protistátní činnost. Celá řada techniků tehdy prohlašovala, že do funkcí vedoucích hospodářských pracovníků nepatří politika. V tomto směru vystupoval zejména výrobně technický náměstek ing. Vladimír Braha, osobní přítel ing. Karla Bočka. Uvedené názory prosazoval rovněž ing. Gabriel Szi(y)tkei, který v tomto směru psal i do závodního časopisu *Uran*. S názory ing. Brahy a ing. Szi(y)tkeiho pak sympatizovala celá řada techniků, kteří se po lednu 1968 stali hlavními iniciátory nově nastoupeného směru.⁷⁶

Státní bezpečnost byla informována, že v průběhu období od ledna do srpna 1968 narůstaly „protistranické a protisovětské tendence“.⁷⁷

*„Je nutno podotknout, že se nenašla na n. p., a to jak z hospodářského vedení, tak i ze strany orgánů, síla, která by tyto tendence zastavila. Tyto škodlivé jevy byly prosazovány prostřednictvím odborů a strana v této fázi jako taková zahrnuta do defenzivy.“*⁷⁸

Ve světle materiálů StB se dovídáme, že:

Po lednu 1968 byly ze strany pravicových exponentů činěny nátlaky zejména na komunisty a bezpartijní, kteří se nevyjadřovali kladně k tzv. demokratizačnímu procesu. Uvedené soudruhy žádali, aby odešli ze stranických a hospodářských funkcí. Počínaje březnem 1968 vyvstaly velké tlaky proti funkcionářům ROH, kteří setrvali na marx-leninských pozicích. Tuto situaci dokumentuje celopodniková konference ROH, na níž byl zvolen nový podnikový výbor.⁷⁹

76 ABS, objektový sv. reg. č. 2845 – Uranové doly, Souhrnná zpráva z problematiky URAN na základě dožádání XI. správy FMV Praha ze dne 25. února 1975.

77 Tamtéž. Zpráva o politické situaci na Odštěpném závodě Uranových dolů v Dolní Rožince od roku 1968 do dnešních dnů, s. 1 [duben 1970 – pozn. aut.]. „V lednu 1968 po zasedání ÚV KSČ bylo usnesení ÚV přijato v základních organizacích kladně. Stejně tak i na celozávodní konferenci KSČ v únoru 1968, kdy byl zvolen nový CZV. Na konferenci byl předložen návrh kandidátky CZV, která byla doplněna o dva soudruhy z pléna. Po této konferenci probíhaly mimořádné členské schůze ZO KSČ i mimořádné veřejné schůze, na kterých se začaly vyskytovat protisovětské a protistranické tendence. Hlavním centrem těchto tendencí byl důl Rudý říjen Olší.“

78 Tamtéž.

79 Tamtéž. Souhrnná zpráva z problematiky URAN na základě dožádání XI. správy FMV Praha ze dne 25. února 1975.

„Samotná konference se stala vlastním nástupem boje proti straně a dovolila, aby do PV ROH se dostaly živly straně i socialismu nepřátelské.“⁸⁰

V dubnu 1968 museli pod tlakem nepřátelských živlů odejít z funkce tehdejší ředitel podniku Antonín Vašek a předseda celopodnikového výboru ROH Jan Bayer. Do vedení odborů se pak dostali lidé, kteří byli v minulosti trestáni za protistátní činnost, kariériste a představitelé pravicových sil. V praxi bylo, stejně tak jako na většině pracovišť ČSUP, realizováno heslo „Odbory bez komunistů“.

Na dole Olší byl za předsedu ZV ROH zvolen bývalý agent francouzské rozvědky, potrestaný Radislav Nezval. Právě on, společně s předsedou ZV ROH na ředitelství n. p. UD Dolní Rožínka Milanem Zieglerem, organizoval tajné schůzky předsedů ZV ROH s cílem, aby na vedoucí funkce v odborech nebyli voleni komunisté, dávali pokyny, jak postupovat proti vedoucí úloze KSČ. Tyto síly pak organizovaly a vydávaly různá prohlášení vydávající se za všechny zaměstnance n. p. UD Dolní Rožínka. Organizovaly podpisovou akci „2000 slov“, podpisovou akci na podporu tehdejšího předsednictva ÚV KSČ k dopisu pěti z Varšavy⁸¹ a další akce. Postupně pak ovládly politickou situaci, Komunistickou stranu Československa jako vedoucí sílu neuznávaly.

Na druhé straně se nenašel nikdo, kdo by se jim postavil na odpor. Již v této době tyto síly prohlašovaly mezi zaměstnanci, že uranová ruda není strategická surovina, že bychom měli uranovou rudu zpracovávat na palivové články a tyto pak výhodně prodávat do kapitalistické ciziny. Při tom bylo argumentováno, že SSSR nás okrádá, že nám neplatí za uranovou rudu tolik, kolik bychom dostali na Západě.

V této době se na dole Jasan scházeli někteří zaměstnanci na ilegálních schůzkách, které vedl zaměstnanec dolu Jasan – Jan Veis. V padesátých letech byl trestán za protistátní činnost. Do února 1948 vykonával funkci tajemníka lidové strany. Cílem těchto schůzek bylo vytvořit takovou lidovou a národně socialistickou stranu, jako byly před Únorem. Po získání určitého počtu členů se pak měli na dole Jasan chopit politické moci.

V období od ledna do srpna 1968, mimo již uvedených tendencí, byly snahy o vytvoření rady pracujících. V tomto směru se angažoval zejména ing. František Řehánek a ing. Václav Volný, kteří za tímto účelem úzce spolupracovali s GR Příbram.⁸²

80 ABS, objektový sv. reg. č. 2845 – Uranové doly, Zpráva o politické situaci na Odštěpném závodě Uranových dolů v Dolní Rožínce od roku 1968 do dnešních dnů, s. 1.

81 Dopis ústředních výborů komunistických a dělnických stran (BLR, MLR, NDR, PLR a SSSR) z 15. července 1968, adresovaný Ústřednímu výboru KSČ, jehož vedení se odmítlo varšavské schůzky zúčastnit. Mimo jiné se v dopise píše: „Vývoj událostí ve vaší zemi v nás vyvolává hluboké zneklidnění. Nástup reakce proti vaší straně a základům společenského zřízení v ČSSR, podporovaný imperialismem, podle našeho hlubokého přesvědčení hrozí svěst vaší zemi z cesty socialismu a v důsledku toho ohrožuje zájmy celé socialistické soustavy.“

82 ABS, objektový sv. reg. č. 2845 – Uranové doly, Souhrnná zpráva z problematiky URAN na základě dožadání XI. správy FMV Praha ze dne 25. února 1975.

Okupace

/ve světle materiálů StB/

Po vstupu spojeneckých vojsk v srpnu 1968 na naše území byla v rámci n. p. UD Dolní Rožínka vyhlášena stávka.

„Vrcholem nepřátelské činnosti se stal srpen 1968 vstupem vojsk spojeneckých armád. Po tomto nutném zásahu se vyhrotila situace na n. p., konkrétně na ředitelství tak, že pracovníci vedení n. p. zaměřeni proti SSSR, vystoupili veřejně a zorganizovali akci „Ani gram uranu pro okupanty, dokud neodejdou“. Na této akci se podílelo celkem asi 84 techniků, včetně komunistů. Tragédie byla v tom, tak jak se jeví CZV⁸³, že jako jedni z prvních podepsali ing. Stuchlík, ing. Braha, ing. Mach a ostatní, čímž šli příkladem. Podpisové archy byly zničeny ing. Szytkaiem a členem stávkového výboru ing. Elterleinem. CZV KSČ při pohovorech s technicko-hospodářskými pracovníky musel vyvinout maximální úsilí, někdy i taktiky k tomu, aby získal přehled, kdo podepsal a kdo nepodepsal. Zatím se podařilo zjistit uvedená jména od druhých osob. Při pohovoru se přiznali s. Kobský, Micínek a Kutěj [...]“⁸⁴

Na jednotlivých pracovištích n. p. UD byly vytvořeny stávkové výbory, do nichž byly zvoleny v mnoho případech kontrarevoluční živly, jež v období od ledna do srpna 1968 ovládly ROH. Těmito živly pak bylo vyhlášeno heslo: „Ani gram uranu SSSR“. Stávkový výbor podle CZV KSČ vypadal v krizovém období následovně: ing. Szi(y) tkey – předseda; ing. Elterlein – místopředseda (zajištění telefonní ústředny); Šandová Blanka – jednatelka; ing. Hriadel (zajišťování energie pro celou oblast); Brandejšová Ludmila a Havleková Růžena (zajištění chodu ubytoven); Šebek Milouš; Hvizdal František (zajištění provozu jídelny a kantin); ing. Mach Josef; ing. Chmela Jan; Neveselý Miloš; Navrátil Boh.

„Jak vyplývá z dokumentu ze dne 23. 8. 1968 z jednání stávkového výboru PŘ byli zvláštními úkoly pověřeni: ing. Szitkey a ing. Chmela – formulace textů a vytyčení hesel a letáků; ing. Mach a ing. Rohalová – překlad textů do ruštiny; Šebek – zajistit provedení nápisů na přístupových silnicích v Dol. Rožínce; ing. Veltr a ing. Mach – soustředit veškerý utajovaný materiál na jednom místě a připravit tento ke zničení.“⁸⁵

V dubnu 1970 hodnotil CZV KSČ události roku 1968 takto: „Komise je však toho názoru, že největší měrou na celém stávkovém hnutí a dění v tomto období se podílel celopodnikový stávkový výbor za předsednictví Milana Zieglera, a členy celopodnikového stávkového výboru byli následující zaměstnanci UD D. Rožínka – jednotliví zástupci

83 CZV KSČ vypracoval pro orgány StB podrobnou zprávu, v níž se odráží to, co celozávodní výbor o srpnových událostech roku 1968 zjistil. Je pochopitelné, že zpráva plně odpovídá době svého vzniku – dubnu 1970, tedy již době normalizace. Určité pasáže zprávy (viz níže) lze považovat jako „žalování“ orgánům StB.

84 ABS, objektový sv. reg. č. 2845 – Uranové doly, Zpráva o politické situaci na Odštěpném závodě Uranových dolů v Dolní Rožínce od roku 1968 do dnešních dnů, s. 2–3.

85 Tamtéž, s. 4.

*závodních stávkových výborů jako: Vlk Václav, Hess Jar., Sýs Josef, Volena Rudolf, ing. Doležal Ferd., Pavlovičová Marta, Šebek Milouš, Klempíř Karel, Weis Jan, kteří vlastní práci závodních stávkových výborů řídili a byli organizátory různých straně a socialismu nepřátelských resolucí.*⁸⁶

V souvislosti s heslem „Ani gram uranu okupantům“ vznikla široká podpisová akce, která měla za cíl docílit toho, aby technici n. p. UD Dolní Rožínka odešli z uranového průmyslu v tom případě, že na území ČSSR zůstanou spojenecká vojska. Většina techniků tuto výzvu podepsala. Zástupci stávkových výborů odvolávali z funkcí členy závodní stráže, kteří vystupovali jako internacionalisté. Na jednotlivá pracoviště UD Dolní Rožínka byl zakázán vstup těm zaměstnancům, kteří nesouhlasili s protisovětskou hysterií. Byli odvoláni z funkce vedoucí ZÚ a referent ZÚ, bylo rozhodnuto zničit veškerou dokumentaci, bez níž není možná těžba uranové rudy. Ilegálně se tiskl závodní časopis *Uranit*, vydávala se celá řada výzev a rezolucí, pracovníci UD Dolní Rožínka rozváželi po okolních vesnicích různé protisovětské a protisocialistické materiály. K činnosti kontrarevolučních sil byly využívány svazarmovské vysílačky, kterými byly vysílány výzvy do zahraničí. Byly činěny přípravy na provedení destrukce těžního zařízení.⁸⁷

Důl Rudý říjen Olší

/ve světle materiálů StB/

Hlavním centrem srpnových událostí roku 1968 se stal důl Rudý říjen, proto aktivitám na tomto pracovišti věnuje autor studie větší prostor.

Po vstupu vojsk Varšavské smlouvy na území ČSSR dne 21. srpna 1968 byl na dole Rudý říjen Olší n. p. UD Dolní Rožínka vytvořen z iniciativy Mojžíra Bradky stávkový výbor, který zorganizoval na dole Rudý říjen Olší stávkou všech zaměstnanců. Na popud tohoto stávkového výboru pak byla zorganizována a následně i uskutečněna stávka na všech pracovištích n. p. UD Dolní Rožínka. Stávka trvala osm dnů a n. p. UD Dolní Rožínka touto stávkou vznikla škoda téměř osm milionů Kčs. Stávkový výbor tvořili zaměstnanci dolu Olší, kteří již v průběhu roku 1968 dávali najevo nesouhlas s politickou situací a politikou KSČ, a kteří podporovali negativní polednový vývoj.

Je nepochybně zajímavé sledovat, jaké informace k uvedeným osobám orgány StB od tajných spolupracovníků shromáždily. Že to byly poznatky, které Státní bezpečnosti předávali kolegové, známí či „kamarádi“ těchto zájmových osob, netřeba více zdůrazňovat. V jejím seznamu z 21. května 1970 šlo o následující „zájmové osoby“, zaměstnance:

Mojmír Bradka, nar. 1924, nyní emigrant v Kanadě;

Bohumír Červenka, nar. 1931, nyní emigrant v Kanadě, před emigrací vedoucí úseku na dole Olší;

86 ABS, objektový sv. reg. č. 2845 – Uranové doly, Zpráva o politické situaci na Odštěpném závodě Uranových dolů v Dolní Rožince od roku 1968 do dnešních dnů, s. 5 [duben 1970 – pozn. aut.].

87 Tamtéž. Souhrnná zpráva z problematiky URAN na základě dožádání XI. Správy FMV Praha ze dne 25. února. 1975.

Josef Novotný, nar. 1930, nyní pracuje na oddělení výchovy kádrů u n. p. UD Dolní Rožínka, předtím vedoucí úseku na dole Olší;

Radislav Nezval, nar. 1928, předseda ZV ROH dolu Rudý říjen Olší, nyní ve stavu nemocných, jedná se o osobu, která byla trestána za vyzvědačství podle § 86 zákona z roku 1951;

Zdeněk Chutný, nar. 1927, horník na dole Rudý říjen Olší, po lednu 1968 velmi agilní, podporoval všechny negativní jevy polednového vývoje;

František Hrubý, nar. 1932, horník na dole Rudý říjen Olší, člen KSČ a LM. Jedná se o člověka, který má dobrý vztah k současným politickým poměrům;

František Malina, nar. 1923, horník na dole Rudý říjen Olší. Jedná se o člověka, který se projevuje s dobrým poměrem k práci i ke zřízení;

Antonín Snášel, nar. 1930, horník na dole Rudý říjen Olší. Jmenovaný po lednu 1968 vystupoval proti KSČ a SSSR;

Alois Tománek, nar. 1931, horník na dole Rudý říjen Olší;

Josef Bouda, nar. 1916, nyní důchodce.

Z těchto členů stávkového výboru byli aktivní, vše řídili a organizovali zejména:

Mojmír Bradka, Bohumír Červenka, Zdeněk Chutný a Antonín Snášel.

Stávkový výbor v době od 21. srpna 1968 do skončení stávkový zorganizoval na dole Rudý říjen Olší celou řadu kontrarevolučních akcí. Je potvrzeno, že na příkaz stávkového výboru byla veškerá dokumentace dolu Rudý říjen Olší soustředěna v místnostech kanceláří na oddělení geofyziky, geologie a měřičském oddělení, s cílem provést zničení uvedených dokumentů. V tomto případě to jsou materiály obsahující státní tajemství. Přišli s nimi do styku lidé, kteří nejsou pro styk se státním tajemstvím schválení, a ani tyto materiály nebyly v denní a noční době zajištěny před zneužitím. Takto soustředěné materiály měly být zničeny pomocí benzínu a ohně. Za tímto účelem byly v místnostech, kde se materiály shromažďovaly, připraveny barely s benzínem. Odpovědní pracovníci dolu Rudý říjen Olší, kteří měli uloženo, jak s těmito materiály zacházet, je vydali a souhlasili s jejich zničením:

ing. Jaroslav Koloušek, nar. 1930, vedoucí geologického odd. dolu Rudý říjen Olší;

Zdeněk Šída, nar. 1934, vedoucí geofyzikálního odd. dolu Rudý říjen Olší;

ing. Miloslav Jirka, nar. 1934, vedoucí měřičského odd. dolu Rudý říjen Olší.

V průběhu objasňování činnosti stávkového výboru bylo zjištěno, že stávkový výbor připravoval zničení důlního zařízení dolu Rudý říjen Olší, dolů Drahonín a Bukov. O tomto úmyslu hovořili zejména:

Zdislav Šulěř, nar. 1923;

Antonín Sojka, nar. 1942;

Josef Grus, nar. 1921.

Vše nakonec ještě potvrdili:

Josef Kuliovský, nar. 1936, předseda ZV ROH a

Zdeněk Melichar, nar. 1935, geolog dolu Rudý říjen Olší.

Uvedený stávkový výbor, zejména jeho členové Zdeněk Chutný, Mojmír Bradka, Bohumír Červenka, Antonín Snášel měli připravovat fyzickou likvidaci některých komunistů, kteří se aktivně stranicky projevovali. Jednalo se o vedoucího dolu ing. Antonína Třebenského a bývalého předsedu ZO KSČ Vjačeslava Zicha.

„Ze stávkového výboru rovněž vycházely zprávy, že je nutno likvidovat také děti komunistů (aby se tento mor dále nerozšiřoval). Stávkový výbor, konkrétně jeho člen Zdeněk Chutný, vlastnil v této době pistoli, která k tomu měla být použita.“⁸⁸

Stávkový výbor také zorganizoval aktivní odpor proti vojskům Varšavské smlouvy. Za tím účelem měly být dělány barikády, bylo vytvořeno „komando“ z řad horníků, kteří svými těly měli zabránit vstupu spojeneckých vojsk na důl. Tyto akce organizoval člen stávkového výboru Bohumír Červenka, který mimo toho napadal komunisty, hanlivě urážel SSSR a jeho představitele.

„O tomto hovořila Olina Kelnerová, sekretářka vedoucího dolu Rudý říjen Olší. Vedoucím členem tzv. komanda byl pověřen člen stávkového výboru František Malina. Člen stávkového výboru Zdeněk Chutný ve veřejné místnosti, kde bylo nejméně 50 lidí, zhanobil státní znak ČSSR, ze kterého pohoršlivým způsobem strhl hvězdu, která je umístěna nad hlavou lva. Na jeho popud pak byla stržena pěticípá hvězda a před širokou veřejností rozbita a rozšlapána. Tuto skutečnost potvrzuje Jan Zicha, který je zaměstnán na ředitelství UD Dolní Rožínka. Stávkový výbor dolu Rudý říjen Olší rovněž dával příkaz k psaní protisovětských hesel na dole a dal příkaz ke stržení nápisu ‚Rudý říjen Olší‘, což bylo provedeno. Toto potvrzuje rovněž Jan Zicha.“⁸⁹

Členové stávkového výboru Rudý říjen Olší – Zdeněk Chutný a Antonín Snášel dávali příkazy stávkovému výboru, který byl utvořen na DIAMU – chemická úprava rudy, aby koncentrát kovu, který vytěží, zlikvidovali tím způsobem, že ho zastřelí ve sloji, aby nebyl k použití.⁹⁰

Hodnocení stávků

/ve světle materiálů StB/

Stávkovalo se v celém ČSUP celkem osm dnů. Za tuto dobu bylo vyplaceno na ušlém výdělku celkem 3,2 milionů Kčs. Ekonomické škody pak činily téměř 12 milionů Kčs. Po skončení stávků někteří organizátoři uprchli do kapitalistické ciziny, další setrvali stále v různých funkcích a zde znovu vystupovali proti konsolidačnímu úsilí strany. Kontrarevoluční činnost na úseku n. p. UD Dolní Rožínka byla v roce 1970 předmětem agenturně operativního rozpracování. Výsledkem rozpracování bylo, že hlavní organizátoři Milan Ziegler a ing. František Řehánek byli stíháni pro trestný čin

88 ABS, objektový sv. reg. č. 2845 – Uranové doly, Stávkový výbor na dole Rudý říjen Olší v n. p. UD Dolní Rožínka, Trestná činnost ohrožení státního tajemství, záškodnictví a hanobení republiky a jeho představitelů, Zpráva, s. 3.

89 Tamtéž.

90 Tamtéž, s. 3–4.

sabotáže podle § 97 tr. z. Dále byl proveden trestní postih dalších organizátorů, a to Antonína Snášela a ing. Miloslava Jurečky, kteří byli odsouzeni pro trestnou činnost podle § 100 tr. z. Činnost pravicových exponentů na OZ UD Dolní Rožínka byla koordinována v úzké spolupráci s GR Příbram. Jiné vztahy pravice na další pravicová centra v ČSSR zjištěny nebyly.⁹¹

Poměrně zajímavé je hodnocení CZV KSČ situace, která zde po stávce nastala:

„V současné době je CZV na politické otázky, které jsou projednávány, jednotný názor, oproštěn od zkompromitovaných soudruhů, a je nutno říci, že je odhodlán řešit politické problémy seriózně a poctivě. Je zde však jedna překážka v tom, že vedoucí hospodářští pracovníci OZ, jako ředitel a náměstci, se se závěry CZV neztotožňují, mají k tomu mnoho připomínek a naopak se snaží tyto zlehčovat a necítí odpovědnost za jejich uskutečnění a dotažení do konce. Na základě jejich pravomoci jsou solidární se všemi, kteří se svojí měrou provinili jakýmkoliv způsobem, poněvadž i oni sami nemají čisté ruce ani svědomí, a v některých akcích šli příkladem. Zarážející je to, že tito pracovníci, místo aby orgány strany jako odpovědní pracovníci – komunisté – pomohli svými bohatými poznatky z roku 1968 a 1969 z této situace, se snaží od této problematiky uhybat a neřeknou nic, jen na co jsou tázáni, a nechávají vše na samotném orgánu. Tento jejich přístup CZV hodnotí jako nepolitický k této problematice a lze posuzovat tuto činnost v současné době jako nekomunistickou a věci straně a společnosti škodlivou a nežádoucí.“⁹²

Další zprávu CZV KSČ lze do jisté míry chápat jako „žalování“ orgánům StB:

„Dalším takovým nemorálním jednáním těchto pracovníků byla záležitost, jednající o splnění úkolů plánu na rok 1969. Na základě úmluvy řed. Stuchlíka s býv. gen. řed. Peškem byla sepsána dohoda k likvidaci manka za I. pololetí 1969 s tím, že dodatečně byla smlouvena cílové prémie o splnění smlouvených ukazatelů.“

Smlouva byla projednána na společném zasedání CZV KSČ a PV ROH jen v rozsahu plnění plánu, kdežto cílové prémie ne. Tyto byly rozděleny následovně: ředitel a náměstkové, vedoucí oddělení ředitelství a vedoucí dolů, naddůlní, s výjimkou některých vyšších techniků na dolech. Pracující se na cílových prémiech nepodíleli. CZV je toho názoru, že cílové prémie byly rozděleny nesprávně, nepostihly ten okruh pracovníků, kteří manko v plánu v druhém pololetí 1969 bezprostředně v provozu zajišťovali. Vtírá se otázka: proč po dva roky nevyvinuli tito špičkoví hospodářští pracovníci stejnou iniciativu a snahu zajistit minimální podíly hospodářských výsledků pro zaměstnance odštěpného závodu? Sami však na sebe velmi dobře pamatovali a kritické situace kolem plnění plánu 1969 dovedli velmi dobře využít ve svůj vlastní prospěch. Cílové prémie pro jednotlivé pracovníky se pohybovaly v průměru 7000 Kčs na jednoho pracovníka, nejvyšší byla 16 000 Kčs u vedoucího dolu R 1. U soudruha ředitele a náměstků není výše plně známa, hovoří se však, že u s. ředitele byla značně vyšší a pohybovala se kolem 40 000 Kčs.“⁹³

91 ABS, objektový sv. reg. č. 2845 – Uranové doly, Souhrnná zpráva z problematiky URAN na základě dožádání XI. správy FMV Praha ze dne 25. února 1975.

92 Tamtéž. Zpráva o politické situaci na Odštěpném závodě Uranových dolů v Dolní Rožince od roku 1968 do dnešních dnů, s. 7–8.

93 Tamtéž.

Obdobná situace byla i na chemické úpravně CHÚ-DIAMO Dolní Rožínka. V krizových letech zde docházelo k úzké spolupráci mezi pravicovými exponenty na n. p. UD Dolní Rožínka a GŘ Příbram. Hlavními organizátory pravicové činnosti na CHÚ-DIAMO byl Zdeněk Mirta a Jiří Chaloupka. Po vstupu spojeneckých vojsk byla rovněž na CHÚ-DIAMO vyhlášena stávka a stávkový výbor, jehož předsedou byl zvolen Zdeněk Mirta. Stávkový výbor pak úzce spolupracoval s celopodnikovým stávkovým výborem na n. p. UD Dolní Rožínka a dá se říci, že plnil jeho příkazy.⁹⁴

Politická situace na GP UD Nové Město na Moravě nebyla tak vyhraněná jako na UD Dolní Rožínka. Hlavním iniciátorem a organizátorem všech negativních jevů zde byl bývalý hlavní geolog závodu ing. Oskar Pluskal⁹⁵. Na základě politických událostí roku 1968 vstoupil do KSČ a odtud pak negativně ovlivňoval celou stranickou organizaci. Po vstupu spojeneckých vojsk se ing. Pluskal stává hlavním iniciátorem a organizátorem všech protisocialistických akcí na závodě. Organizoval podpisovou akci „2000 slov“, ovlivňoval svoje spolupracovníky, aby vystupovali proti vedoucí úloze KSČ a prosazoval teorie, aby uranová ruda nebyla dodávána do Sovětského svazu. V této době navázal i spojení na ústředí KANu v Praze.⁹⁶

Akce SRPEN dokumentovala „nepřátelskou“ činnost v UD Dolní Rožínka. Na základě informací, zjištěných během ní, bylo usnesením vyšetřovatele StB v Brně zahájeno dne 9. června 1970 pod CVS 168/70 trestní stíhání:

„[...] ve věci podle § 160 tr. řádu pro přípravu k trestnému činu záškodnictví podle § 7, odst. 1, 95, odst. 1, písm. a) tr. zákona, protože zjištěné skutečnosti nasvědčovaly tomu, že v druhé polovině roku 1968 v n. p. UD v Dolní Rožínce, okr. Žďár nad Sázavou, byla připravována destrukce a zaplavení šachet uranových dolů a likvidace tajných a přísně tajných materiálů sloužících pro současnou i budoucí těžbu uranové rudy [...]

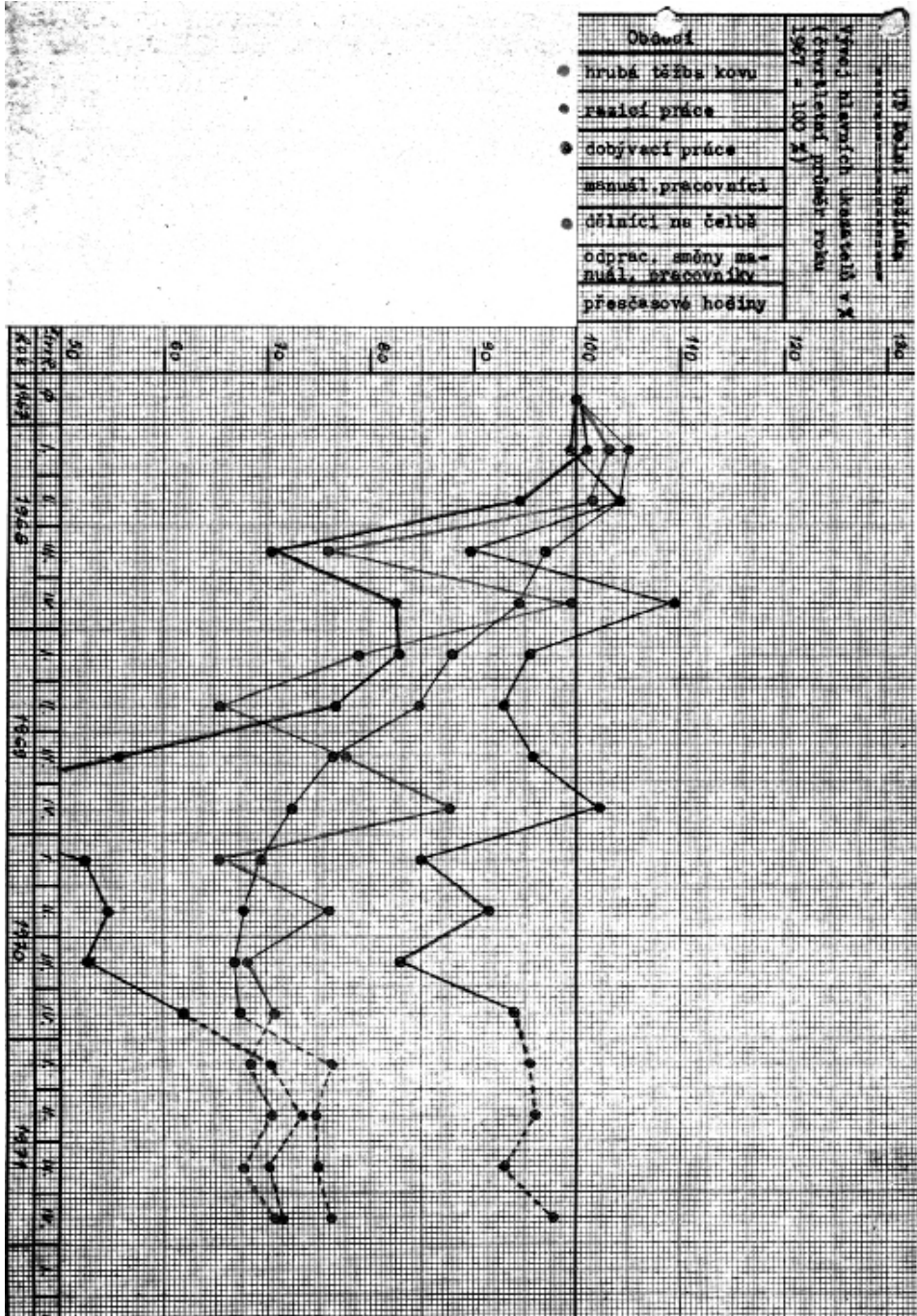
Na základě těchto materiálů předložil vyšetřovatel StB v Brně dne 8. 7. 1970 krajskému prokurátorovi v Brně žádost o předběžný souhlas k zadržení ing. Františka Řehánka, nar. 1927 [...] ing. František Řehánek byl zadržen dne 28. 7. 1970 ve 13,30 hod., podle § 76 tr. řádu a dne 29. 7. 1970 mu bylo vzneseno obvinění pro trestný čin přípravy k záškodnictví podle § 7/1, 96/1 tr. zákona. Téhož dne podal vyšetřovatel krajskému prokurátorovi v Brně návrh na vzetí ing. Františka Řehánka do vazby⁹⁷.

94 ABS, objektový sv. reg. č. 2845 – Uranové doly, Souhrnná zpráva z problematiky URAN na základě dožádání XI. správy FMV Praha ze dne 25. února 1975.

95 Na tomto místě je však třeba připomenout, že agenturní sv. reg. č. 11818 Brno, vedený k výše uvedené osobě Oskara Pluskala, hovoří v tom smyslu, že byl od 15. srpna 1963 veden na OS-SNB Žďár nad Sázavou jako kandidát-informátor, pod krycím jménem OLDA. Dne 28. ledna 1964 byl zaverbován na informátora pod krycím jménem MIREK. Svazek byl v roce 1989 skartován, délku spolupráce s StB nelze jednoznačně určit. Na druhou stranu byl však O. Pluskal později veden i jako NO (nepřátelská osoba) dle RMV č. 44/70 (viz níže).

96 ABS, objektový sv. reg. č. 2845 – Uranové doly, Souhrnná zpráva z problematiky URAN na základě dožádání XI. správy FMV Praha ze dne 25. února 1975.

97 Z důvodu „případného maření objasnění věci, popř. útěku či ukryvání“. Ing. Řehánek na vazbu podal stížnost, ta však byla zamítnuta se zdůvodněním, že jde o společensky velmi nebezpečný trestný čin.

Grafické znázornění škod na UP Dolní Rožinka, způsobené stávkou. (ABS)

V průběhu vyšetřování ing. František Řehánek doznal, že dal příkaz k soustředění tajných a přísně tajných materiálů za účelem jejich zničení, hájí se však tím, že jen plnil příkaz další osoby, nebo nějakého nadřízeného orgánu, který mu tento úkol uložil. Nevysvětlil však, kdo mu takový pokyn dal. [...] Pokud jde o připravovanou destrukci a zatopení šachet, nebylo prokázáno, že by se těchto akcí sám obviněný František Řehánek zúčastňoval. Také se dosud nepodařilo zjistit, zda byly činy v tomto smyslu konkrétní přípravy. Z těchto činností jsou však důvodně podezřelí členové stávkového výboru na dole Rudý říjen Olší Antonín Snášel a Zdeněk Chutný. Dosavadní výsledky vyšetřování také potvrzují, že rozhodnutí a různé příkazy k akcím, vydané celopodnikovým stávkovým výborem, byly dílem jednotlivce, a to předsedy celopodnikového stávkového výboru Milana Zieglera.⁹⁸

[...] V krizových letech 1968–69 byla politická činnost u n. p. UD Dolní Rožínka silně zasažena pravicovým oportunismem a protisovětskou hysterií. Vytvořila se zde silná skupina z řad technické inteligence, která pak ovlivňovala politickou situaci v oborech a v jednotlivých organizacích KSČ. Uvedená skupina přesahovala rámec n. p. UD Dolní Rožínka, vytvářela silné tlaky na tehdejší funkcionáře OV KSČ, čímž ovlivňovala politickou situaci na celém okrese. V této době vystoupilo 100 členů z KSČ, dalších 43 pak bylo vyloučeno a 37 zrušeno členství. V srpnu 1968 došlo ke stávce, jejíž následné škody byly asi 13 mil. Kčs, došlo k různým nepřátelským akcím, konkrétní kontrarevoluční činnosti. Za tuto činnost byli odsouzeni k odnětí svobody: Milan Ziegler – 5 roků, Antonín Snášel – 2 roky a ing. Miloslav Jurečka – 19 měsíců.⁹⁹

Níže předkládaná část studie dokumentuje, jaké materiály Státní bezpečnost v době vrcholné normalizace shromažďovala, čím se v rámci objektového svazku URAN, reg. č. 2845, také zabývala. Mezi nejsmutnější fakt doby patří to, že bez pomoci tajných spolupracovníků (kolegové, kamarádi, rodinní příslušníci...) v blízkosti „zájmových osob“ by bezpečnostní orgány tolik informací nezískaly. Cílem studie není rozbor pohnutek, jež vedly ke spolupráci s StB. Autor jen považuje za důležité na tento fakt upozornit.

Emigrace

/ve světle materiálů StB/

Je zcela pochopitelné, že emigrační vlna roku 1968 zasáhla i n. p. UD Dolní Rožínka, ze kterého v roce 1966 emigrovali dva zaměstnanci, v roce 1967 tři pracovníci v roce 1968 třináct, v roce 1969 dvacet.¹⁰⁰

Od roku 1968 byli odvoláni nebo odešli od n. p. UD Dolní Rožínka, CHÚ-DIAMO a GP UP Nové Město na Moravě tito pravicoví exponenti: [k roku 1975 – pozn. aut.]
ing. Braha Vladimír, nar. 1930, bývalý náměstek ředitele, vyloučen z KSČ, od roku 1970 bydlí v okrese Hradec Králové, byl odvolán z funkce;

98 ABS, objektový sv. reg. č. 2845 – Uranové doly, Akce SRPEN, Zpráva, s. 2.

99 Tamtéž. Operativní situace u n. p. UD Dolní Rožínka z 21. března 1972, s. 1–2.

100 Tamtéž, s. 4–8

ing. Kánský Luděk, nar. 1932, bývalý vedoucí geologicko fyzikálního oddělení UD, vyloučen z KSČ, od roku 1974 pracuje u Vodních staveb Praha, odvolán z funkce;

ing. Řehánek František, nar. 1927, bývalý hlavní inženýr dolu Olší, vyloučen z KSČ, od roku 1973 pracuje jako topič ÚNZ Brno-venkov, nemocnice Tišnov, odvolán z funkce;

ing. Peterec Josef, nar. 1932, bývalý hlavní geolog UD Dolní Rožínka, vyloučen z KSČ, nyní zaměstnán u Školských staveb inženýrsko-komunikačních, odvolán z funkce;

Papšo František, nar. 1937, bývalý geolog dolu KHB, vyloučen z KSČ, nyní mistr v n. p. Sport Nové Město na Moravě;

ing. Matějka Jaroslav, nar. 1937, bývalý vodohospodář UD Dolní Rožínka, bezpartijní, organizátor nátlakových akcí, nyní pracuje u PIS Tišnov, byl odvolán;

Ziegler Milan, nar. 1938, bývalý předseda ZV ROH ředitelství UD, bezpartijní, nyní bytem Gottwaldov, kde i pracuje;

Veis Jan, nar. 1911, bývalý pracovník dolu Jasan, organizátor kontrarevolučních akcí, bezpartijní, odešel do důchodu;

Snášel Antonín, nar. 1930, bývalý pracovník dolu Olší, bezpartijní, organizátor kontrarevolučních akcí, potrestán za tr. činnost podle § 100 tr. z., pracuje jako klempíř;

Vosnica Marian, nar. 1922, bývalý pracovník na dole KHB, bezpartijní, organizátor pravicových akcí, pracuje u PIS Tišnov;

Šulěr Zdislav, nar. 1923, bývalý pracovník dolu Olší, funkcionář OOR, bezpartijní, organizátor pravicových akcí, nyní v důchodu;

ing. Pluskal Oskar, nar. 1932, bývalý hlavní geolog GP UD Nové Město na Moravě, nyní jako asistent na Karlově univerzitě Praha, geologická fakulta;

Mirta Zdeněk, nar. 1923, zaměstnán na CHÚ-DIAMO jako technik, nyní pracuje v ZVVZ Milevsko, středisko Ostrava;

Chaloupka Jiří, nar. 1928, zaměstnán na CHÚ jako dispečer, nyní pracuje na ČSUP OZ Hamr nad Jizerou.

Szi(y)tkei Gabriel, nar. 1924, do roku 1968 zaměstnán jako technik na ředitelství UD Dolní Rožínka, nyní údajně zaměstnán v uranových dolech v Kanadě;

Bradka Mojmír, nar. 1924, v krizových letech 1968–69 předseda stávkového výboru na dole Jasan, nyní pracuje v uranových dolech v Kanadě;

Červenka Bohumír, nar. 1931, vedoucí úseku v n. p. UD Dolní Rožínka, byl organizátorem kontrarevolučních akcí na dole Olší, nyní pracuje v uranových dolech v Kanadě.

Pravicoví exponenti, kteří byli odvoláni, a kteří odešli sami:

ing. Peterec Josef, nar. 1933, bývalý hlavní geolog UD Dolní Rožínka, nyní zaměstnán u Školských a inženýrských staveb Praha; byl odvolán z funkce a sám odešel od podniku;

ing. Volný Václav, nar. 1935, bývalý geofyzik dolu R I, nyní pracuje jako vzorař u OZ UD Dolní Rožínka, z funkce byl odvolán;

ing. Kovalčík Oldřich, nar. 1931, bývalý vedoucí geolog dolu R II, nyní pracuje na OZ UD Dolní Rožínka jako technik, z funkce byl odvolán;

ing. Mach Josef, nar. 1939, bývalý vedoucí OTK OZ UD Dolní Rožínka, nyní pracuje jako kolektor na dole R II, z funkce byl odvolán;

Beran Jiří, nar. 1933, bývalý vedoucí geolog na dole Olší, nyní zaměstnán u Školských a inženýrských staveb Praha, byl odvolán z funkce a sám odešel od podniku.¹⁰¹

Pravicoví exponenti, kteří přišli do uranového průmyslu z jiných odvětví, institucí, státních a politických organizací, včetně bezpečnosti a ČSLA:

Huřa Hubert, nar. 1923, bývalý pracovník městské správy VB Brno, nyní horník na dole KHB;

Lintner Josef, nar. 1935, bývalý pracovník VAAZ Brno, nyní horník na dole Olší;

Toman Zdeněk, nar. 1926, bývalý náčelník MěS VB Brno, nyní lokomotivář na dole KHB;

Koláček Vladimír, nar. 1926, býv. náčelník Obvodního oddělení VB Bystřice nad Pernštejnem, nyní skladník střeliva na dole Jasan;

Čekan Andrej, nar. 1943, bývalý pracovník ministerstva dopravy – Čs. správy dálkových spojů Brno, nyní horník na dole Jasan;

Koňářík Milan, nar. 1926, bývalý major ČSLA, nyní kolektor geofyziky na dole Jasan.

Nádvorník Milan, nar. 1928, major ČSLA, nyní horník na dole Jasan;

Souček Jaromír, nar. 1926, bývalý pracovník KV KSČ Brno, nyní horník na dole Jasan;

Šíkula Oldřich, nar. 1928, bývalý pplk. ČSLA, nyní skladník střeliva na dole Jasan;

ing. Kříž Antonín, nar. 1928, pplk. ČSLA, nyní horník na dole Olší;

Svoboda Karel, 1933, bývalý orgán O-StB Třebíč, nyní horník na dole KHB;

Blaheta Jaroslav, nar. 1926, bývalý předseda OOR Žďár nad Sázavou, nyní pracovník dozimetrické služby n. p. UD Dolní Rožínka;

Báča Jiří, nar. 1931, bývalý průmyslový tajemník OV KSČ, nyní úředník sociálních služeb n. p. UD Dolní Rožínka;

Dvořák Břetislav, nar. 1923, bývalý major ČSLA, nyní kolektor na dole KHB;

JUDr. Kvapil Miloslav, nar. 1921, bývalý tajemník Organizace pro uznání Moravy jako státu, nyní dělník na třídiárně dolu KHB;

Horák Jiří, nar. 1942, bývalý nadporučík ČSLA – letec, nyní dělník na CHÚ-DIAMO Dolní Rožínka;

Králík Alexandr, nar. 1944, bývalý pracovník CHZ Záluží v Krušných horách, nyní dělník na CHÚ-DIAMO Dolní Rožínka;

ing. Závíšek Josef, nar. 1932, bývalý vedoucí OBÚ Tišnov, nyní technik na GP UD Nové Město na Moravě.

Z uvedeného vyplývá, že bývalí exponenti pravice, kteří přišli z jiných odvětví, nezastávají odpovědné funkce, ve kterých by mohli ovlivňovat rozvoj uranového průmyslu.

101 ABS, objektový sv. reg. č. 2845 – Uranové doly, Státobezpečnostní situace na OU UD Dolní Rožínka, Zpráva ze dne 10. září 1970.

V tomto směru je nutno poukázat na seskupení bývalých pravičáků pracujících v početném středisku n. p. UD Dolní Rožínka, a dále na oddělení, která se podílejí na prognózách vývoje oblasti, pokud se týká perspektiv těžení uranu v oblasti Rožná.

Agenturně operativními prostředky jsou získávány poznatky, že cíle a záměry pravicových exponentů jsou v takovém směru, že jejich zájem je udržet si pokud možno pozice na úseku ekonomiky, vzájemně se utvrzují tím, že XV. sjezd KSČ vyřeší v jejich prospěch jejich další pracovní zaměření. Počítají s tím, že se vrátí na své bývalé funkce.

Rozmístění pravicových exponentů je na jednotlivých pracovištích UD rovnoměrné. Všichni pracují jako dělníci. Pět bývalých příslušníků ČSLA a bezpečnosti pracuje jako skladník střeliva:

- bývalý náčelník Obvodního oddělení VB v Bystřici – Vladimír Koláček,
- pracovníci Obvodního oddělení VB – Vladimír Suchanek a Jan Milt,
- pracovník S-StB Brno – Václav Havel,
- a bývalý pplk. ČSLA Oldřich Šikula.

Uvedení jsou obsazeni A-DOSTÁLEM a D-FANOUSEM. Do současné doby nejsou k jejich pracovní činnosti zjišťovány žádné závady. Své pracovní povinnosti plní přesně a svědomitě. Po politické stránce se chovají pasivně. Pravicoví exponenti z hlediska postavení v pracovním procesu nemají možnost ovlivňovat výrobu nebo i jinak škodit. Na rozpracování a obsazení pravicových exponentů po problematice URAN je nasazeno sedm agentů. Jejich obsazení je dobré. Prozatím nejsou obsazeni někteří pravicoví exponenti z řad bývalých příslušníků SNB a ČSLA. Směrem k dalšímu intenzivnímu obsazení a rozpracování jsou připraveni dva kandidáti tajné spolupráce (KTS).

Pravicově orientované osoby byly rozpracovávány v akcích: KUBA, MINERÁLY, GEOLOG, PETR, RELACE I, RELACE II, RELACE III; šlo zejména o schůzky pravicově orientovaných osob.

Akce KUBA, MINERÁLY, GEOLOG a PETR byly řešeny profylaktickým opatřením zabránit negativní činnosti pravicových exponentů.

RELACE byla řešena trestním postihem podle § 100, odst. 1, 2 tr. zákona. Na rozpracovávání pravice v rámci n. p. UD Dolní Rožínka bylo k dispozici šest agentů.

Pokud se týká tzv. navrátilců – ing. Karel Maláska (nar. 1943) byl při pobytu v USA vytěžován pracovníkem CIA k uranovému průmyslu. Ing. Maláska pracoval před emigrací jako technik na CHŮ-DIAMO. Pracovníkem CIA byl vytěžován ke kapacitě CHŮ-DIAMO, k počtu zaměstnanců n. p. UD Dolní Rožínka a k odbytu uranové rudy. Údaje, které ing. Maláska sdělil pracovníkům CIA, jsou vyhodnoceny nejméně jako hospodářské tajemství. Ing. Maláska v současné době pracuje u pozemních staven Olomouc s pracovištěm v Praze.¹⁰²

V roce 1972 shromažďovala StB poznatky k těmto osobám:

ing. Jaroslav Matějka, nar. 1937, technik u n. p. UD Dolní Rožínka – v letech

102 ABS, objektový sv. reg. č. 2845 – Uranové doly, Souhrnná zpráva z problematiky URAN na základě dožádání XI. Správy FMV Praha ze dne 25. února 1975.

1968–1969 navštěvoval velvyslanectví USA za účelem vypůjčování filmů, které pak promítal. Propagoval tak americký způsob života. Je nositelem státního tajemství (ST). Od 1. ledna 1973 byl z podniku propuštěn, čímž bylo ukončeno profylaktické opatření.

RNDr. Jaroslav Čech, nar. 1935, kolektor na dole R II – udržuje velmi důvěrné písemné styky s emigrantem Richardem Preissem, který mu zasílá různé brožury, jimiž propaguje západní styl života.

Radislav Nezval, nar. 1928, horník na dole Olší – bývalý agent francouzské rozvědky, který byl odhalen a odsouzen. Po propuštění z výkonu trestu pracuje u n. p. UD Dolní Rožínka. V roce 1968–1969 organizátor pravicových sil. Shromažďuje poznatky k funkcionářům KSČ. Podezření na rozvracení a pobuřování.

Antonín Ort, nar. 1931, zaměstnan na stavbě přehrady Dalešice, do roku 1970 pracoval u n. p. UD Dolní Rožínka. Společně s dalšími odsouzenými v roce 1968–1969 organizoval kontrarevoluční činnost. Sestavoval seznamy komunistů. V současné době se verbálně projevuje – nesouhlasí se současným stavem vývoje společnosti.

Ivan Salák, nar. 1924, ekonom dolu Olší. Je podezřelý, že v letech 1942–1945 spolupracoval s německými zpravodajskými složkami gestapem popř. abwherem, a dále že působil v protipartyzánském hnutí na Ukrajině. Poznámka: Ukončeno pro nepravdivé podezření.

Štefan Gavel, nar. 1926, skladník na dole R I – bývalý spolupracovník gestapa, v roce 1968–1969 člen K-231. Poznámka: operativní využití.

Jiří Tomek, nar. 1940, radiomechanik na dole R I – rozpracováván v osobním sv. BUŘIČ, reg. č. 15766; jsou známy poznatky o úmyslném poškozování ekonomiky a pobuřování. Poznámka: dne 27. července 1973 ukončeno trestním postihem dle § 100 tr. zákona.

Oldřich Šikula, nar. 1928, kolektor na dole R II – rozpracováván v akci DŮSTOJNÍK, osobní sv. 1599, neboť jako bývalý vysoký důstojník raketových zbraní vyzrazuje tyto skutečnosti na pracovišti, dále udržuje styky s vízovými cizinci (VC), projevuje se nepřátelsky k současnému zřízení, udržuje styky s osobami, jež byly v roce 1970 vyloučeny z KSČ.¹⁰³ Rozpracování bylo prováděno pro vyzrazování vojenských údajů PT-ZD charakteru. Po dohodě s VKR Praha je rozpracování ukončeno s cílem operativního využití objektu.¹⁰⁴

Marian Vosnica, nar. 1922, horník na dole R I – pochází z buržoazní rodiny. V roce 1968–1969 se projevoval krajně nepřátelsky a jsou k němu získány poznatky, že má styk s vídeňskou televizí. Za manželku má Židovku. Rozpracováván v akci VOSA, signální sv. 18248.

ing. Luděk Kánský, nar. 1932, vedoucí geologicko-fyzikálního oddělení na n. p. UD Dolní Rožínka – má široké vztahy do NSR a v letech 1969–1970 byl iniciátorem

103 ABS, objektový sv. reg. č. 2845 – Uranové doly, Operativní situace u n. p. UD Dolní Rožínka z 21. března 1972, s. 5–6.

104 Tamtéž. Zpráva o současné státobezpečnostní situaci v problematice URAN na O-StB Žďár nad Sázavou ze dne 5. prosince 1974, s. 6.

vývozu minerálů těžících se u n. p. UD Dolní Rožínka do NSR. Rozpracováván v akci MINERÁLY, č. sv. 16621.¹⁰⁵

Agenturní a důvěrnická síť v roce 1972:

Po linii URAN bylo vedeno sedm TS (agentů) a patnáct D (důvěrníků).

Agentura, která je vedena po jiných problematikách než URAN, je následující: osm agentů a pět důvěrníků.

A-ROMAN, č. sv. 14818, má blízký vztah na GŘ v Příbrami, konkrétně na geologicko-fyzikální oddělení, kde se zná téměř se všemi pracovníky.

A-ZELENÝ, č. sv. 15324, má také blízký vztah na GŘ Příbram, kde se zná téměř se všemi pracovníky záchranné služby.¹⁰⁶

Stav agenturní sítě v roce 1974:

A-KAREL, reg. č. 14717, získán dne 3. 7. 1970, prověřený, zaměřován do problematiky EKO a pravice. Podává kvalitní poznatky StB charakteru.

A-MILAN, reg. č. 15335, získán 8. 6. 1971, prověřený, zaměřován na ochranu ST a pravici, předává poznatky StB charakteru.

A-DVOŘÁK, reg. č. 15027, získán 2. 2. 1971, prověřován, zaměřován do problematiky EKO a NO, předává průměrné zprávy StB charakteru.

A-NOVÁK, reg. č. 15568, získán 7. 10. 1971, prověřený, zaměřován na EKO, kulturu a pravici. Podává kvalitní poznatky StB charakteru.

A-MARTIN, reg. č. 15711, získán 13. 12. 1971, prověřován, zaměřován na pravici a osoby trestané za protistátní činnost. V současné době bez možností změnou pracoviště, je uvažováno o jeho /uvol/uložení.

A-STANDA, reg. č. 16535, získán 28. 4. 1972, podává průměrné zprávy zaměřené k orientaci a seznámení se s objektem. Je prověřován.

A-VÉNA, reg. č. 18568, získán 11. 9. 1973, prověřen, podává kvalitní zprávy StB charakteru, zaměřován k EKO a pravici.

A-JARDA, reg. č. 19748, získán 18. 3. 1974, prověřován, dodává zprávy StB charakteru, zaměřován na EKO a pravici.

A-BĚŤA, reg. č. 19746, získán 20. 11. 1974, zaměřován na EKO a pravici.

A-DOSTÁL, reg. č. [?, nedohledáno – pozn. aut.] získán 21. 11. 1974, zaměřován na EKO, emigraci, bývalý příslušník SNB a ČSLA.

KTS IVO, reg. č. 20973, zaveden 25. 4. 1974.

KTS BORIS, reg. č. 22824, zaveden 30. 10. 1974.¹⁰⁷

105 ABS, objektový sv. reg. č. 2845 – Uranové doly, Operativní situace u n. p. UD Dolní Rožínka z 21. března. 1972, s. 6.

106 Tamtéž, s. 10.

107 Tamtéž. Zpráva o současné státobezpečnostní situaci v problematice URAN na O-StB Žďár nad Sázavou ze dne 5. prosince 1974, s. 8.

Mimo výše uvedených doplňuje agenturní síť ještě deset D-důvěrníků:

„Důvěrnická síť má vcelku dobrou úroveň. Na základě některých dílčích poznatků byly zavedeny akce, které byly úspěšně realizovány.“¹⁰⁸

V objektu Chemické úpravny uranových rud – DIAMO Dolní Rožínka jsou zaměstnáni tři agenti StB:

A-ARNO, reg. č. 14787, zaveden 26. 8. 1970, prověřován, zaměřován do problematiky EKO a pravice, předává poznatky StB charakteru.

A-JIRÍ, reg. č. 15075, získán 11. 2. 1971, prověřován, zaměřen na ochranu ST, problematika EKO a pravice, předává poznatky StB charakteru.

A-BOREK, reg. č. 22117, získán 31. 10. 1974, prověřován, zaměřován na EKO, ochranu ST a pravici, předává poznatky StB charakteru.¹⁰⁹

Síť doplňuje pět důvěrníků.

V objektu n. p. Geologický průzkum UP Nové Město na Moravě působí dva agenti StB:

A-VLADIMÍR, reg. č. 17061, získán 29. 6. 1972, prověřován, podává průměrné zprávy zaměřené k orientaci a seznámení se s objektem. Je zaměřován do problematiky EKO a pravice.

A-VÁCLAV, reg. č. 14966, získán 13. 1. 1971, zaměřován do problematiky EKO, pravice a ochrany ST, podává průměrné zprávy zaměřené k orientaci a seznámení se s objektem. Je prověřován.¹¹⁰

Síť doplňují dva důvěrníci:

„V objektu je evidována NO dle RMV č. 44/70, jde o ing. Pluskal Oskar, nar. 1932, [...] zaměstnán jako asistent na KÚ Praha. Je zaveden ve III. kategorii. Jmenovaný se v krizových letech projevoval jako osoba silně pravicově zaměřená a byl iniciátorem pravicově oportunistického hnutí na GP UP Nové Město n/Mor. Je veden v obj. sv. 14909.“¹¹¹

Příčiny pomalé politické konsolidace u n. p. UD Dolní Rožínka lze spatřovat v tom, že zde v krizových letech byla silná činnost pravicových oportunistů, že pravicové síly plně ovládaly politické a ekonomické funkce. Na odpovědných funkcích, zejména v geologicko-fyzikální službě, pracovali až do konce roku 1974. To se projevovalo tím, že vliv těchto lidí byl uplatňován na celou řadu hospodářských i stranických funkcionářů. Stále více se v posledním údobí hovořilo o tom, že pravicoví oportunisté nic vlastně neudělali, že to jsou dobří odborníci, že by bez nich bylo ohroženo plnění plánovaných hospodářských úkolů. Postupně na tuto platformu sklouzávalo i vedení OZ UD Dolní Rožínka.

108 ABS, objektový sv. reg. č. 2845 – Uranové doly, Zpráva o současné státobezpečnostní situaci v problematice URAN na O-StB Žďár nad Sázavou ze dne 5. prosince 1974, s. 8.

109 Tamtéž, s. 10.

110 Tamtéž, s. 12.

111 Tamtéž, s. 8.

V rámci n. p. UD Dolní Rožínka se projevuje i nejednotnost ve stranických organizacích. Členové strany, kteří se do určité míry nějakým způsobem podíleli na negativní činnosti v krizových letech 1968–1969, více méně inklinují a cítí s bývalými pravicovými exponenty. Naopak členové KSČ, kteří se na negativní činnosti v tomto období nepodíleli, vystupují v této záležitosti nekompromisně, čímž vzniká ve stranických organizacích určitý rozpor.

V této souvislosti je stále častěji poukazováno na nedobrou činnost bývalého předsedy CZV KSČ Zdeňka Kubizňáka, který nyní vykonává funkci předsedy koordinačního výboru KSČ na Generálním ředitelství v Příbrami. Ke Zdeňku Kubizňákovi se hovoří zejména v tom směru, že jako účastník tzv. Vysočanského sjezdu negativně ovlivňoval politickou situaci u n. p. UD Dolní Rožínka, že na jeho popud se celá řada členů KSČ zapojila do různých akcí a při pohovorech pak byli vyloučeni z KSČ. Do současného období nejsou stranické organizace i jednotliví členové jednotni, což má podstatný vliv na politickou konsolidaci.

Hospodářský plán podnik od roku 1970 do konce roku 1974 plnil. Na počátku roku 1975 jsou zjišťovány signály, že plánované úkoly plněny nejsou. Při ověřování důvodů bylo zjištěno, že v minulých letech byla zanedbána příprava pro dobývání nových bloků. Tato negativní situace se projevuje zejména na dole Olší, kde nebyl splněn plán na měsíc leden a nejsou ani předpoklady, že by plánované úkoly na tomto dole byly plněny i v budoucnu. Při prověřování tohoto signálu se dá do určité míry soudit, že situace je zaviněna bývalými pravicovými exponenty, kteří až do roku 1974 byli v rozhodujících funkcích na úseku geologicko-fyzikální služby. Tyto závěry podtrhuje i skutečnost, že ze strany těchto lidí bylo proklamováno, že jakmile odejdou z funkcí, nebude plněn plán. Za leden 1975 také plán u n. p. UD Dolní Rožínka nebyl splněn. Na dole Olší byly plánované úkoly splněny jen na sedmdesát procent. Z uvedených příčin se dá soudit, že politická i ekonomická konsolidace je pomalá a dosud není na požadované úrovni.

Pokud se týká politické a hospodářské konsolidace na CHÚ-DIAMO Dolní Rožínka, dá se říci, že zde je situace poměrně dobrá. Je zde naprostý soulad v posuzování pravicových exponentů a celkové činnosti mezi hospodářským vedením a stranickou organizací. Hospodářské úkoly na CHÚ-DIAMO Dolní Rožínka jsou od roku 1970 až do současné doby vysoce překračovány.

Na GP UP Nové Město na Moravě není situace, pokud se týká hospodářské konsolidace, dobrá. Na tomto závodě se velmi dlouho projevoval vliv bývalého pravicového exponenta ing. Oskara Pluskala jak po stránce politické, tak i pokud se týká plnění hospodářských ukazatelů. Tato činnost se projevuje zejména v pomalé konsolidaci a v podceňování přípravy těžebních úseků na GP UP v Novém Městě na Moravě, kdy tato činnost byla v minulosti pravicovými oportunisty bržděna. Ani v současné době není v tomto směru situace dobrá a nejsou předpoklady, že by GP UP Nové Město na Moravě plnil plánované úkoly.

Ke dni 25. února 1975 bylo rozpracováno devět signálních svazků:

JARDA, reg. č. 19595;
 PAVEL, reg. č. 20110;
 LOTOS, reg. č. 20114;
 ŠKŮDCE, reg. č. 21751;
 JAVOR, reg. č. 19594;
 TECHNIK, reg. č. 22532;
 PŘEMYSL, reg. č. 23159;
 NÁDRŽ, reg. č. 21116;
 NÁDRŽ I. reg. č. 23426;

a tři pátrací svazky:

PORUCHA, reg. č. 22298;
 JASAN, reg. č. 23124
 a OLŠÍ, reg. č. 23224.¹¹²

Závěr**/ve světle materiálů StB/**

Tzv. „hlavní viníci za srpnové události roku 1968 v Československém uranovém průmyslu“ byli pochopitelně odvoláni z funkcí, vyloučeni z KSČ a bylo proti nim zavedeno trestní stíhání. Šlo o Ing. Karla Bočka, Ing. Stanislava Vlasáka, Milana Zieglera a Ing. Františka Řehánka.

„[...] Mimo těchto organizátorů byli odvoláni z funkcí a vyloučeni z řad KSČ i ti, kteří proti organizování stávký ing. Bočkem nevystoupili, a jeho nesprávné činnosti nejen přihlíželi, ale stali se přímými vykonavateli jeho vůle.“¹¹³

Z řad vedoucích pracovníků ČSÚP byli do výše uvedené skupiny zařazeni:

ing. Jaroslav Svoboda – svým jednáním a vystupováním pomáhal uskutečňovat cíle pravicových oportunistů ve straně a stal se jejich mluvčím, a to před srpnem 1968 i v srpnu:

„[...] Za jeho působení došlo ke zhoršení ekonomické i politické situace v uranovém průmyslu a k narušení internacionálních a přátelských vztahů se SSSR. Jako odpovědný pracovník GŘ vydal celoodborovou směrnicí pro proplácení stávký, která odporovala celostátním předpisům. Jmenovaný byl z funkce odvolán a přeřazen na referentskou mi-mouranovou funkci a vyloučen z KSČ.“¹¹⁴

112 ABS, objektový sv. reg. č. 2845 – Uranové doly, Souhrnná zpráva z problematiky URAN na základě dožádání XI. Správy FMV Praha ze dne 25. února 1975.

113 ABS, objektový sv. reg. č. 11529 – Zpráva o činnosti pravice na úseku ČSÚP v letech 1967–1970, s. 9.

114 Tamtéž, s. 9–10.

ing. Jaroslav Stuchlík – na OZ UD Dolní Rožinka vydal předsedovi podnikového stávkového výboru tajný archiv.

„[...] Souhlasil s propuštěním strážných, kteří stáli na pozicích marxismu-leninismu; nic neučinil pro likvidaci stávky. Byl odvolán z funkce a přemístěn jako inženýr do provozního oddělení OZ UD Hamr na Jezeře a vyloučen z KSČ.“¹¹⁵

ing. Karel Fricman –

„[...] již koncem roku 1968 byl odvolán z funkce těmi, kterým v srpnu 1968 sloužil. Pro politické chyby byl CZV KSČ OZ UD Západní Čechy vyloučen z KSČ.“¹¹⁶

ing. Miroslav Kolek – bývalý výrobní ředitel na GR ČSUP byl z této funkce odvolán a ustanoven do funkce ředitele Vývojového závodu uranového průmyslu Kamenná.

„[...] U jmenovaného setrvávají do současné doby liberalistické postoje k řešení kádrové situace ve VZUP Kamenná, kdy drží ochrannou ruku nad podřízenými, kteří byli vyloučeni z KSČ a do současné doby setrvávají na vedoucích místech ve VZUP.“¹¹⁷

Na úrovni bývalého náměstka ministra vnitra Miloslava Košnara bylo rozhodnuto další zodpovědné osoby řešit profylaktickým opatřením. Šlo zejména o zbytek vedení Generálního ředitelství ČSUP a Podnikového ředitelství OZ UD Příbram – ing. Majera, ing. Staňka, ing. Krejčího, ing. Klička a další. Ze strany Státní bezpečnosti byla snaha neschválit tyto osoby pro styk se státním tajemstvím, čímž by nemohly setrvat na svých původních funkcích. Zároveň byla sekretariátem ÚV KSČ vytvořena komise, která posuzovala provinění jmenovaných. Uložila těmto osobám stranické tresty, a až na nepatrné výjimky bylo rozhodnuto o ponechání politické důvěry a ponechání ve stávajících funkcích.¹¹⁸

Události z let 1968 se staly argumentem pro nepostradatelnost Státní bezpečnosti v uranovém průmyslu. Mimo analýz tzv. nepřátelské činnosti (pod kterou může být zahrnuto téměř vše) se StB soustředila na sledování „nepřátelských osob“ evidovaných podle RMV č. 10/1964 (zrušeného v roce 1968 a nahrazeného RMV č. 44/1970). Uranový průmysl takovýchto „nepřátelských osob“ stále zaměstnával poměrně velké množství. Byli to jednak bývalí vězni z padesátých let, kteří zůstali v uranovém průmyslu pracovat i po svém propuštění, a dále pak tzv. osmašedesátníci. O absurditě a paradoxech doby může vypovídat například i to, že člen Koordinačního výboru je veden jako A-StB pod reg.č. 17480!

V objektových svazcích uranového průmyslu byly shromažďovány poznatky týkající se poruch, havárií, mimořádných událostí apod., ale také ochrany před cizími rozvědkami, sledování funkcionářů uranového průmyslu aj.

„Rozpracování uranového průmyslu“ Státní bezpečností pokračovalo až do roku 1990, kdy byly objektové svazky uzavírány Úřadem na ochranu ústavy a demokracie.

115 ABS, objektový sv. reg. č. 11529 – Zpráva o činnosti pravice na úseku ČSUP v letech 1967–1970, s. 9–10.

116 Tamtéž.

117 Tamtéž, s. 10.

118 Tamtéž, s. 10–11.

Ani gram uranu okupantům! – Okupanti, odjedte domů! – Nezvaní hosté, horší než Tataři!

/Všechny fotografie Hornické muzeum Příbram, fotoarchiv/